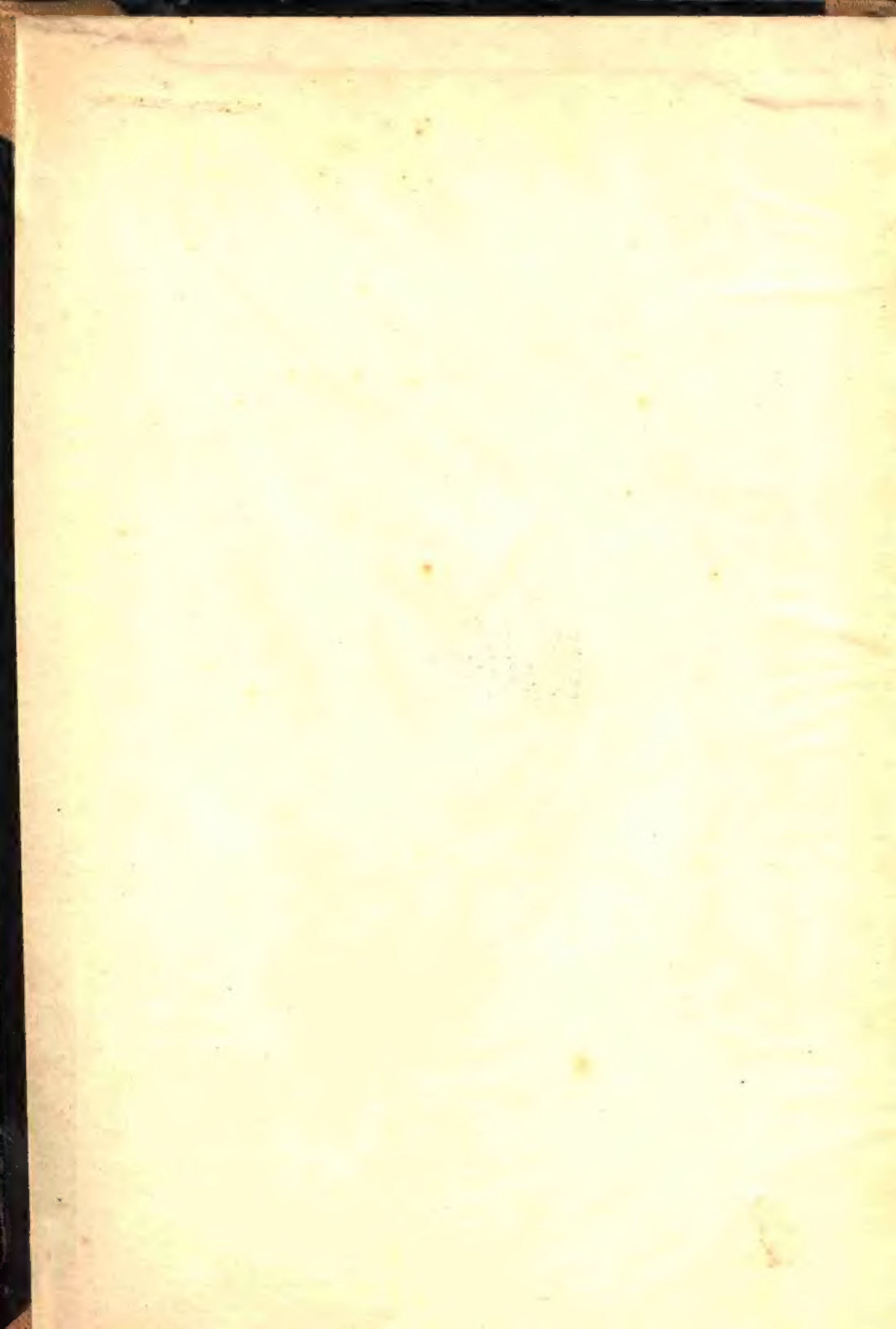

1658

Kun. Pranas Jakštys.

ŽMOGAUS TIKSLAS.

Devynios Konferencijos.

WÜRZBURG
C. J. BECKER, UNIVERSITÄTS-DRUCKEREI
1924.

Nihil obstat

J. J. Kaulakis,
Censor Deputatus

Imprimatur
+ Dionysius Cardinalis Dougherty,
Archiepiscopus Philadelphiensis.

Philadelphiae, die 30 Novembris, 1923.

Prakalba.

Be kitų dalykų, kurie žmogui žinotini, pirmą vietą užima gero ir blogo pažinimas. Šitų dalykų pažinimas žmogui yra būtinai reikalingas: nustatyti savo gyvenimo tiesų kelią, išvengti amžinosios prapulties ir pasiekti tą tikslą, kuriam jisai yra sutvertas. Žmogaus gyvenimo pakraipa priklauso nuo tikslo, kurį jisai sau pasirenka. Todel tikslas yra moralumo principas, siekis ir taisyklė.

Principas, kadangi jo žinojimas ir pamėgimas turi paraginti žmogų prie darbo.

Siekis, kadangi į tikslą turi būti taikomi visi žmogaus veiksmai. Žmogus kitaip elgdamasis yra panašus šauliui, kuris nežiūri pažymėtos vietos kur turi šauti ir, negalėdamas atatinkamai pataikinti, aikvoja laiką veltui. Toksai žmogus negali gerai gyventi ir nustoja savo viršiausio gero.

Tikslas yra žmogaus gyvenimo ir jo veiksmų taisyklė, kadangi žmogaus gyvenimas turi būti panašus jo paskutiniam tikslui, iš kurio eina visi įsakymai ir gyvenimo būdas.

Kaip joks arkitektas be plano nepastatys namo ar laivo, taip lygiai joks žmogus, nesekdamas paskutinio tikslo, nesukurs doro ir moralaus gyvenimo. Senovės galvočiai, besiteiraudami to kilnaus klausimo — koksai tikrai yra žmogaus gyvenimo tikslas — paalsino savo proto jėgas, tačiau nesugebėjo duoti vienodo ir nuoseklaus atsakymo. Todel vien tiktai Dievo Dvasia galėjo apreikšti žmonėms tą paslaptį ir nurodyti priemones, kuriomis jie galėtų pasiekti savo viršiausio gero.

Pirmoji Konferencija.

Žmogaus Tikslas.

„Būkite tat tobūli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobūlas“ (Mat. 5,48).

Iš kur žmogus ir kokiu tikslu jisai čia yra? — Apie šitą tai klausimą, tartum apie ašį, prieš ir po Kristaus laikų sukasi visos filosofų sistemos ir mokyklos. Tai yra svarbių svarbiausis klausimas, liečiąs žmogaus esybę ir jo gyvenimą. Nuo šio klausimo išsprendimo priklauso žmogaus moralinė vertė, jo laikinoji bei amžinoji laimė ir vienatų bei tautų likimas.

Klasiškųjų ir nekultūringųjų tautų tikybos mitai — pradedant nuo aigiptiečių, graikų ir romiečių — yra ne kas kita, kaip tik mįslės užminimas: iš kur žmogus ir kokiu tikslu jisai čia yra? Begvildenant šį kilnų klausimą, įsikūrė trys didžiulės filosofų sistemos, būtent: materializmas, panteizmas ir racionalizmas.

Pirmutinis, užkliudęs žmogaus gyvenimo tikslo klausimą, buvo graikų filosofas Epikuras, kuris įsteigė savo sistemos mokyklą Atėnų mieste 307 metuose prieš Kristų. Pasak jo mokslo žmogus yra tiktai gyvulys. Tai, ką žmonės vadina jame siela, yra tiktai organinė jėga, susikurusi iš materialinių jėgų. Visas žmogaus gyvenimas baigiasi mirtimi; už karsto nieko nesama. Žmogaus gyvenimo gi tikslas tėra lėbavimas. Tačiau tų visų smagumų reikia ragauti su saiku, kad būtų galima jais naudotis kuoilgiausia. Jo mokiniai įsitėmijo tiktai pirmąją šito mokslo dalį ir todel, pamiršę antrąją, greitai ištvirko. Ištiesų, toksai lepus mokslas, paleidžiąs vadžias visiems žmogaus žemiems geidu-

liams, puikiai išbujojo senovės Graikijoje, vėliaus gi ir galingoje Romoje. Pradedant cezarais, konsulais ir baigiant vergais — visi laikė sau didele garbe vadintis Epikuro pasekėjais.

Po Epikuro atsirado kitas, Romos dainius Liukrecijus, kuris savo dainose skelbė materializmą. Tačiau jiedu nebuvo pirmu materializmo filosofijos išradėju. Penketa šimtmečių dar prieš juodu būta praktinių materialistų, bet ir po juodviejų, ypač šiais laikais, jųjų netrūksta. Dievo esimo bei dvasinės sielos neigimas ir pomirtinio gyvenimo išsižadėjimas nėra jokia mokslo pažanga ar išradimas; visa yra taip sena, kaip senas žmogaus ištvirkimas. Jeigu žmogus būtų tiktai gyvulys, turįs savo tikslu kovą už būvį-lėbavimą, tai kur dėti moralumo principai: kaltės bei nuopelno, bausmės bei atlyginimo ir atsakomybės už savo kaltes? Kokios vertės galėtų būti žmogaus laisva valia, sąžinė, dora ir tėvynės meilė? Tačiau, tie dalykai yra visos žmonijos moralinė nuovoka, kuria remiasi šeimyna, visuomenė ir valstybė. Minėtieji dalykai yra moralumo įtalpa, mokslo ir politinio gyvenimo pagrindas kaip atskirų žmonių, taip lygiai ir visų tautų. „Communis consensio omnium nationum lex naturae putanda est" — bendra visų tautų nuomonė yra skaitoma prigimties teise, pasak senųjų galvočių principo.

Visuotina, visų tautų bendra apie kokį nors dalyką nuomonė turi būti vadinama ir laikoma negincijamu teisybės ženklu, nes bendras žmonių protas iš savo prigimties negali klysti. Visos gi žmonijos nuomonė, kad žmogus turi laisvą valią ir sąžinę, kad jisai atsako už savo darbus, kad jisai gali prasikalsti ir užsitraukti bausmę ir, atžagariai, už gerus darbus gali gauti atatinkamą atlyginimą. Tokiu būdu žmogaus tikslas negali būti gyvuliška kova už būvį, nė lėbavimas. Todel aišku, kad Epikuro ir jo pasekėjų sistema neišriša to svarbaus klausimo: iš kur ir kokiu tikslu yra žmogus šiame pasaulyje.

Kita filosofų mokykla vadinasi panteizmas. Šitos mokyklos kūrėjais buvo senovės stoikai su graikų Zenonu ir romiečių Seneka priešakyje. Mūsų laikų garsūs panteizmo

rėmėjai yra vokiečiai: Hegel, Fichte, Schelling. Šiandien jau ne paslaptis, kad filosofinis panteizmas, garsinamas Berlyno universitete, prirengė pamatus politikos panteizmui ir militarizmui, kurio pagalba vokiečiai užsimanė užviešpatauti visu pasauliu.

Sulig šiuo mokslu žmogus yra Dievo dalis, anot Senekos, arba dievystės išsivystymo momentas, kaip sako Hegel. Tuo dievu esąs visas pasaulis, žmogus gi yra tos visatos dalis. Žmogus neturi už save viršesnio; jisai yra absoliutas. Jis gali leisti ir mainyti įstatymus; gali net sau atimti gyvybę kada jinai yra jam perkarti ir nenaudinga, juo labiau, kad jisai, mirtimi nustodamas dalinos esmės, sugrįžta prie bendros, kuri sulig panteistų mokslu yra daug geresnė, visiškai tobūla ir grynai dieviška Panteistų mokslas veda ne tiktai prie patžudystės, bet ir prie įvairių prasikaltimų. Todel nėra prasmės jo teirautis apie žmogaus tikslą.

Lieka dar racionalizmo bei spiritizmo mokykla, kuri pripažįsta Dievą ir dvasinę žmogaus sielą. Ji veda prie žmogaus tikslo, tačiau ne pilnai ir tokiu būdu palieka žmogų be vadovo, be vilties išėjimo iš neaiškumų. Šitos mokyklos kilnių vadų tarpe randasi Sokratas, Platonas, Aristotelis ir Ciceronas.

Sokratas ir Platonas mokė, kad šis pasaulis nėra amžinas, bet kad Dievas sutvėrė jį iš savo gerumo ir davė jam sielą. Žmogus taipgi Dievo sutvertas ir apdovanotas nemirtinga siela, kurios vieta yra galva. Aukščiausia žmogaus laimė ne lėbavimas, bet ir ne mokslas, tiktai nuolatinis savęs tobūlinimas, sekant viršiausios gerybės-Dievo panašumą. Toksai tai yra moralinis žmogaus tikslas.

Pirmu žvilgsniu išrodytų, kad tokį prakilnų mokslą katalikų tikėjimas pasiskolino iš racionalizmo sistemos. Tačiau racionalistai, išgyrę dorą ir idealizuodami tobūlinilinimąsi Dievo panašume, mokė ir piktadarybės. Ciceronas smerkė moterystės luomo nesuardomybę, patsai persiskirdamas su viena ir kita savo pačia. Platonas gyrė sergančių naujai gimusių kūdikių žudymą. Pagaliaus, minėti filosofai savo raštuose abejojo apie savo mokslo tikrenybę. Cicero-

nas, kuris smarkiai kariavo prieš Epikuro materializmą, abejojo apie sielos nemirtingumą. Sokratas vieną kartą tarė savo mokiniui: „Alcibiadai, nieko nereikalauk iš dievų! Laukime kol dangaus pasiuntinys ateis mus pamokytų kaip turime apsieiti su dievais ir su žmonėmis. Turėkime viltį Dievo gėrybėje, kad toji diena jau netolima." Platonas gi, kurį del jo gilaus proto dievišku praminta, tiesiog sako: „Jei neateis iš dangaus „Žodis", nieko tikra apie Dievą nežinosime; tenesivėluoja pasiuntinys. Aš esu pasiruošęs daryti visa, ko jisai mane išmokys."

Štai paskutinis atsakymas, kurį žmonijos protas pajėgė duoti — „Nežinau ir, dar atkartoju, visiškai nežinau — ko ir kam čia esu pasaulyje. Man reikia viršesnio proto pagalbos: reikia, kad Dievas nužengtų ant žemės ir mus išmokytų bei išganytų." Tuo viršiausiu protu, tuo Dievu, kuris nužengė ant žemės ir mus išganė yra Jezus Kristus. Jis šaukia mus: „Būkite tat tobūli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobūlas" (Mat. 5,48). Todel žmogaus tikslas šiame pasaulyje yra kilimas šventybėje, „nes ta yra Dievo valia, kad jūs būtumėte šventi" (1 Tes. 4,3).

Argi tai galimas daiktas, kad žmogus galėtų tiek išsitobūlinti, kad taptų panašus Dievui? Argi jisai savo prigimtimi turi ką nors bendro su Dievu? — Turi, nes štai kas yra pasakyta Pradžios knygoje: „Ir tarė (Dievas): Padarykime žmogų į mūsų paveikslą ir mūsų panašumą" (Prad. 1,26). Kame gi tas žmogaus panašumas Dievui? — Žmogus yra dvilypė esybė, susidedanti iš sielos ir kūno. Žmogaus kūnas, tiesa, yra visų organizmų kilniausis ir gražiausis. Kiek grožio, prakilnumo spindi kituose sutvėrimuose, tai viskas surinkta žmogaus kūne. Del organizmo grožio senieji galvočiai praminė žmogų „mažu pasauliu", nes žmogus, sulig savo kūnu, yra pasaulio stebūklas. Apie tai Romos dainius štai kaip dainuoja: „Os homini sublime dedit, caelumque tueri, fecit et erectos ad sidera tollere vultus" — dievai davė kilnią burną dangun žiūrėti, žmogui darė augštyn veidą žvaigždes regėti. Tai ženklas, kad ne žemei, bet dangui žmogus sutvertas. Tačiau žmogaus panašumas Dievui glūdi ne jo kūne. Dievas yra Dvasia — „Spi-

ritus est Deus“ (Joan. 6,27). Ir žmoguje yra nemirtinga dvasia.

Dievas yra tiesa — „Ego sum veritas!“ (Joan. 14,6). Ir žmoguje yra protas, kuris savo prigimtimi ieško tiesos ir, ją radęs, džiaugiasi.

Dievas yra tobūlybė ir visokio šventumo šaltinis — „Ego sum Dominus sanctificans“ (Ezech. 20,12). Ir žmoguje yra laisva valia, kuri naturaliai ieško to, kas yra gera. „Voluntas humana naturaliter tendit in bonum“ — žmogaus valia sava prigimtimi traukia į gerą, anot Aristotelio. Žmogus jaučia savyje moralinę nuovoką, kuri jam liepia guodoti ir mylėti tai, kas yra gera, kilnu, idealu, ir atmesti bei pasmerkti, tai, kas yra purvina, žema ir nedora.

Dievas yra meilė — „Deus charitas est“ (1 Joan. 4,16). Dievas sutvėrė angelus ir žmones ir tą gražiausią pasaulio mašineriją, kad galėtų kam gero padaryti. Ir žmoguje yra meilės troškimas kam nors ką gera padaryti ir tuo jisai didžiuojasi ir džiaugiasi.

Dievas yra visokios laimės šaltinis. Ir žmogus naturaliai linksta prie laimės. „Homo naturaliter desiderat esse beatus“ — žmogus savo prigimtimi trokšta būti laimingu, pasak senių. Net tuomet, kada žmogus daro blogai — antai, pasigeria ir apsivagia — jisai ieško tame nors trumpos laimės. Nėra tokio žmogaus, kuris nenorėtų būti laimingas.

Dievas yra esmės pilnybė ir nemirtingas — „Ego sum qui sum“ (Exod. 3,14). „Ego sum vita“ (Joan. 4,24). Ir žmogus nori gelbėti savo gyvybę. Graudumas ir baimė jį apima, minint, apie mirtį, nes jisai nori gyventi savo kartose ir būti nemirtingas. Pagaliaus, žmogui labai norisi palikti amžiną po savęs minėjimą. Todel girdime atsitikimų, kad būta žmonių, kurie, neturėdami amžinam paminėjimui darbų, pildė piktadarybes. Kaip antai Herostratas, graikų šiaučius, padegė garsiąją Dianos šventyklą Efeze, kad jo vardą amžinai minėtų istorija, nors ir negarbingą savo darbais.

Reiškia, žmogus yra panašus Dievui daugeliu atžvilgių. Žmogaus gi tikslas čia ant žemės yra išdailinti, išto-

būlinti Dievo paveikslą savyje. Bet kokiu būdu ir kokiais keliais žmogus gali pasiekti tos tobūlybės? — Dievo įsakymų keliu, nes Šventasis Raštas sako: „Vesk mane savo įsakymų taku“ (Ps. 118,35).

Tarp Dievo ir žmogaus yra didelis panašumas. Kas yra priešinga Dievo tobūlybei, tas tuo pačiu priešinga ir moralinei žmogaus prigimčiai. Todel toksai apsireiškimas yra blogas dalykas ir Dievas turėjo tą blogą uždrausti. Atžagariai, kas sutinka su Dievo tobūlybe, tuo pačiu sutinka ir su žmogaus moraline prigimtimi, todel yra geras dalykas ir Dievas turėjo tai įsakyti. Ant šitų tai žmogaus santykių su Dievu — Dievo tobūlybės iš vienos pusės ir Dievo panašumu sutvertos moralinės žmogaus prigimties iš kitos — remiasi Dievo dėsniai, vadinami „Dekalogas“ arba Dešimtis Dievo Įsakymų.

Šituose Įsakymuose žmogus randa visą savo moralybės pamatą kiekviename luome ir visose gyvenimo sąlygose. Jisai, sekdamas minėtus dėsnius, ūgdina ir tobūlina savo moralinę prigimtį. Laužydamas gi šituos dėsnius, jisai pataikauja savo žemiems geiduliams, ir tokiu būdu gadina ir žemina savo moralinę prigimtį. Tat Dievo Įsakymų užlaikymas veda tiesiu keliu prie tobūlybės. Žmogus, taip elgdamasis, atiduoda Dievui kartu garbę, paklusnybę ir meilę.

Todel ir Romos Katekizmas į klausimą: „Kam Viešpats Dievas sutvėrė žmogų?“ atsako: „Kad jisai Jį garbintų, Jam tarnautų, Jį mylėtų ir už tai gautų išganymą.“ Žodžiai: garbintų, tarnautų ir mylėtų skiriasi tiktai teorijoj, praktikoje gi, tai yra žmonių santykiuose su Dievu, jie reiškia tą patį. Žmogus tiktai tuomet Dievą tikrai garbina, Jam tarnauja ir Jį myli, kuomet jisai pildo Jo šventą valią, kuri yra apreikšta Jo Įsakymuose ir dapildyta Kristaus įsakymu: „Mylėsi Viešpatį savo Dievą visa savo širdimi, visa savo siela, visomis savo jėgomis, visomis savo mintimis ir savo artymą kaip patį save“ (Luk. 10,27).

Šeimyniškame gyvenime ne tas kūdikis yra geras, kuris glaudosi ir glamonėjasi, nuolat sakydamas: „tėte, mama, aš jus labai myliu!“ o už akių visumet murma ir skersuoja

prieš tėvus, bet tas, kuris vertina tėvų valią ir jų klauso. Taip lygiai yra ir su Dievu. Jisai yra mūsų Viešpats, tačiau ir mūsų Tėvas. Savo Tėvu ir Kristus Jį vadina. Tuomet esame tikrai gerais vaikais, kuomet pildome Jo valią visur ir visame. Tai patvirtina ir Kristus: „Jei laikysite mano įsakymus, jūs pasiliksite mano meilėje... Jūs esate mano prieteliai, jei darysite, ką aš jums įsakiau“ (Jon. 15,10,14).

Tat klausiman: kokiu tikslu žmogus yra šitoje žemėje? Reikia atsakyti — jisai čionai yra, kad visada, visur ir visame pildytų Dievo įsakymus, nes jųjų užlaikymas — tai žmogaus gyvenimo tikslas. Juos sekdamas žmogus turi pakilti tobūlybėje ir tapti panašus Dievui, jais privalo atiduoti Jam garbę bei ištikimą tarnybą ir tokiu būdu parodyti Dievui tikrą savo meilę.

Antroji Konferencija.

Ar yra Dievas?

„Tarė kvailas savo širdyje: nėra Dievo. Sugedo ir tapo šlykštūs nedorybėse“ (Ps. 52,1—2).

Ar tikrai yra Dievas? — Yra, buvo ir bus per amžius. Tai yra visų žmonių moralinės prigimties balsas, kuris yra taip senas kaip sena žmonija. Toksai įgimtas balsas negali klysti nes kitaip žmogaus prigimtis vestų į klaidą ir neturėtų būdo ir priemonės pasiekti teisybės.

Vienas stabmeldžių galvočius, paklaustas: kas yra žmogus? atsakė: „Žmogus yra dievótas gyvulys — homo est animal religiosum“. Tertulionas gi sako: „omnis anima naturaliter christiana“ — kiekviena siela savo prigimtimi yra krikščioniška. Iš šitos tai priežasties vaikai taip linkę prie pamaldumo, taip greitai Dievą pažįsta ir taip skubiai melstis išmoksta. Jeigu nebūtų žmonėse įgimtų gabumų Dievą pažinti, tai visokios motinų, kunigų ir mokytojų pastangos nepajėgtų vaikams įčiepyti tikybos jausmų. Jie paaugę atmestų tuos apie Dievą girdėtus aiškinimus kaip pameta daugelį kitokių kūdikystėje girdėtų pasakų. Čia gi priešingai, augant metuose, stiprėja ir jų tikyba.

Kad žmonija jau nuo žilosios senovės tiki į Dievą, tai liudija visi amžiai ir visos tautos. Apie tai liudija seniausi žmonių paminklai. Šių laikų mokslinčiai, daugiausia netikėliai, beieškodami užkastuose daiktuose žemėje argumentų prieš Dievą, tartum tyčia rado sau priešingą argumentą. Iškastų paminklų parašai ir simboliai jiems parodė, kad jau prieš tris tūstančius metų žmonės tikėjo į Dievą. Tačiau, juo mokslas stropiau teirausis užkastų žemėje liekanų, tuo ras ankstybesnę žmonių tikybą.

New Yorko muzejuje yra Aigipto stabmeldžių kunigo lavono liekanos, gyvenusio 1200 metų prieš Kristų. Jos labai sudžiūvusios, bet dar panašios į žmogų, ir žymu, kad kunigo rūbų būta kanapinių bei lininių. Ten pat esama ant akmeninių plytų iškaltas paveikslas, kur Aigipto karalius Ramses Pirmasis, gyvenęs 1315—1295 metais prieš Kristų, pasodintas prieš „Valgių Dovanas". Be to dar Nyliaus dievai skubinasi atnešti karaliui visokių gausių dovanų. Kitoje gi paveikslo pusėje vaizduojama kokias kunigai atlieka apeigas prie tų dovanų. Reikia visumet atminti, kad tenai kur kunigo esama, tuo pačiu randasi ir Dievo garbinimas.

Garsusis įvairių tikybų istorikas Maks Müller po ilgų žilos senovės liekanų tyrinėjimo ir po keliauninkų iškvotimo, kurie lankė laukines tautas, griežtai įsitikrino, kad tikyba yra žmogaus giminės visuotinas davinys ir tai dvejopu žvilgsniu: 1. Kad žmogui yra įgimta Dievą pažinti, ir 2. Kad kilnūs gamtos reiškiniai veda žmogų prie Dievo pažinimo.

Mozė 1500 metų prieš Kristų rašė apie pasaulio pradžią ir apie žmonijos tikybinius santykius. Jisai įrodo, kad žmonija iš pat savo išsivystymo lopšelio tikėjo į Dievą. Senovės klasinės tautos, graikai ir romiečiai, suderino tikyba su valstybės ideja ir kartu su Ciceronu buvo įsitikinę, kad „nėra tokios laukinės tautos, kuri nežinotų ar negarbintų kokios nors dievybės" (Quaest. Tusc. 2,19). Seneka rašė, kad „visiems yra įgimta tikyba ir nėra tokios ištvirkusios žmonių kartos, kuri netikėtų kokiems nors dievams" (117 laiškas). „Apeidamas visą žemės skritulį, sako Plutarkas, galima rasti miestų be akmeninių sienų, be mokyklų ir teismų, be gražių rūmų ir be pinigo, miesto gi, kuris neturėtų dievų ir bažnyčių, dar niekas nematė; ir esmi įsitikinęs, kad greičiau būtų galima įkurti miestą ore, negu atrasti kokį viensėdį ar kaimą be tikybos į kokią nors dievybę" (Adv. Colot. 31).

Tertulionas savo „Krikščionių Apologijoje" klausia savo laikų stabmeldžių: „Ar norite, kad iš daugelio bei įvairių Dievo veikalų priparodytume, kad Jisai yra; iš veikalų, kurie yra aplink mus, kurie mus užlaiko, linksmina

arba gązdina? Arba iš mūsų pačių sielos liudijimo, kuri, kad ir kūno kalėjime uždaryta, kreivais mokslais klaididinama, kūno geiduliais deginama, stabų kreiva tikyba teršiama, tačiau kada iš savo padūkimo, miego ir negalėjimo atsitokia, tuojau Dievo tikru vardu šaukiasi: Didis Dieve! Gerasis Dieve! Jo kaip Teisėjo kiekvienas šaukiasi: Dievaži! Dievas to atsitikimo liudytojas! Dievui tai pavedu! Dievas už tai man užmokės!“

Ir šv. Povilas šaukėsi prie įgimtų žmogaus gabumų tikėti į Dievą, kada prabilo Atėnų Areopage į vietinius galvočius apie nežinomą Dievą: „Dievas, kuris kūrė pasaulį ir visa, kas jame yra, jis, būdamas dangaus ir žemės Viešpats, negyvena rankomis padarytose šventyklose, nė žmonių rankomis aptarnaujamas . . . Jis padarė iš vieno visą žmonių giminę . . . kad jie ieškotų Dievo . . . nors jis yra netoli nuo kiekvieno mūsų. Nes jame mes gyvename, judame ir esame, kaip ir kai kurie jūsų poetų yra pasakę: nes mes esame jo giminės.“ (Ap. Darb. 17, 24—28). Tat, vienu žodžiu sakant, tie įgimtieji į Dievą tikėti gabumai, kuriuos visi jaučiame, rodo, kad tie jausmai ne iš žmonių ir ne iš pasaulinės jėgos eina, bet iš aukštesnės jėgos ima savo pradžią.

Be įgimto gabumo tikėti į Dievą, dar yra žmoguje ir tiesos, gero ir grožio pažinimo gabumas. Kitaip sakant — žmogus turi savyje principų, kurie yra jo minčių pagrindas, valdąs tas pačias mintis, taigi iš tokio šaltinio kįla visokis mokslas ir žinios.

Kiekviena tiesa yra amžina: du ir du — keturi; dalis yra mažesnė už visą; kiekviena sėkmė privalo turėti savo priežastį; tas, kas gera, reikia daryti — blogo reikia vengti; nedaryk kitam, kas tau nemiela; ir t. t. Šios tiesos yra senesnės už žmoniją, nes jos buvo dar prieš žmoniją — taip kaip yra tiesa dar prieš kiekvieno atskiro žmogaus į šį pasaulį atėjimą. Tos tiesos tokiomis ir pasiliks, nors visi žmonės iki paskutinio išmirtų. Suderinimo bei dailės principai yra taipgi amžini ir jais remiasi skapto, dažo ir muzikos artizmas.

Iš kur tokios tiesos atsirado? Kame yra jųjų pagrindas? — Ne žmoguje, nes kiekvienas ateina prie tų tiesų jau prirengtų; kiekvienas jaučia jas įgimtas, tiktai reikia iš viršaus akstino, kad galėtų jas visiškai pažinti ir jas nekreipti prie dvasinio ir fizinio gyvenimo. „Kad aš tiesą sutverčiau, teisingai sako šv. Augustinas, tai galėčiau pasakyti — mano tiesa. Tačiau kas taip nors kuomet kalbėjo? Tiesa nėra nei mano, nei tavo, nei keno kito; jinai yra mūsų visų tiesa.“ (Conf. 1, 12c, 25). Kas čia kalbama apie tiesą, tą patį reikia pasakyti ir apie gerą bei grožį. Tai nėra vieno žmogaus nuosavybė, bet visos jojo prigimties.

Todel turi būti koksai nors aukštesnis, pirmykštis protas, iš kurio eina tos tiesos ir principai. Turi būti aukščiausia ir pirmučiausia Tiesa, kuri buvo prieš kiekvieną žmogaus mintį ir kuri niekad nepraputs. Turi būti kokia nors nesibaigianti gėrybė ir šventybė, kuri sulig savo noru pažymėjo kas yra gera ir kas bloga. Reikia būtinai pripažinti kokia nors amžina tobūlybė, kuri pastoviais dėsniais įkūrė grožio sąlygas ir ypatybes.

Taigi toji amžinoji Tiesa, toji amžinoji gėrybė ir šventybė, toji amžinoji tobūlybė įkūrė žmogaus sieloje savo panašumui sutvertoje tiesos supratimą ir gero bei grožio pažinimą tartum savo esybės atspindį, nes turi būti nesimainanti tiesa, sulig kuria žmonės privalo mintyti ir veikti. Tų gi vidujinių moralumo dėsnių reiškėja, kuri yra kiekviename žmoguje, vadinasi sąžinė.

Sąžinė vadinasi visų savų minčių, žodžių ir darbų pažinimas ir vidujinis teismas, sprendžiąs jųjų moralinę vertę. Jinai aptaria visa, kas yra gera ir bloga, kas žmogui tinka ir kas jam leidžiama ar draudžiama. Sąžinė pradeda atsiliepti dar labai ankstybame amžiuje. Jinai reiškiasi įvairiais būdais: kartais žadina žmogų prie gero ir perspėja jį nuo pikto; kartais vėl, ypatingai kuomet jisai ką nors pikta padaro, sąžinė apsireiškia aštriau ir aiškiau, tartum bešalis teisėjas, kuris teikia ištarmę apie jo nuopelną arba kaltę, apie atlyginimą arba bausmę. Sąžinė pati nubaudžia žmogų už jo prasikaltimus; jinai sužadina sielos nera-

mumą, išmėtinėjimus ir kokią tai nepaprastą baimę, kuri kankina prasikaltėlį dieną ir naktį. Už gerą gi pasielgimą jinai teikia širdies ramumą, linksmumą ir laimę.

Sulig stropiu arba nevykusiu auklėjimu toji sąžinė atsiliepia ryškiau arba silpniau — jinai yra jautri arba užkietėjusi, tikra ar klaidinga — t a č i a u j i n a i y r a. Žmogus be sąžinės yra labai didelė retenybė. Toksai tipas pasitaiko tiktai tenais, kame yra visiškas ištvirkimas, kuris užmuša visokį žmoniškumo gyvuonį. Todel ir stabmeldžiai laikė sąžinę viršiausiu savo moralinio gyvenimo dėsniu — mokytoju, skundiku ir teisėju. Apie tai šv. Povilas šitaip kalba: „Stabmeldžiai, kurie neturi įstatymo, prityrimu daro tai, ko reikalauja įstatymas . . . Jie parodo, kad įstatymo darbas įrašytas į jų širdis, jų sąžinei jiems liudijant." (Rom. 2,14—15). Tat jokios naudos neatneš Schopenhauer'io, Büchner'io ir kitų materialistų kalbos, kuriose jie tvirtina, kad sąžinė yra tiktai auklėjimo burtas bei vaidentuvės žaidimas. Auklėjimas negimdo sąžinės, jos nesukuria kaip nesutveria girdėjimo ar regėjimo, bet tiktai ją sužadina ir lavina. Tie moralumo jausmai jau turi būti kūdikyje pirmiau, kad jį būtų galima išlavinti spalvų pažinime.

Vaidentuvė, tiesa, yra nepažebojama galybė, bet negalimas daiktas, kad visi žmonės sirgtų tokia vaidentuve. Jeigu toji sąžinė žmogų tiktai girtų, tai būtų jojo savymeilės reiškinys, bet, deja, jinai labai dažnai tą patį žmogų bara, pasmerkia ir daro jam karčiausių rūgojimų, kurių jokiu būdu negalima atsiginti. Ne, tai jau ne vaidentuvės žaidimas. Čia yra kas nors realaus, pastovaus, rimto ir galingo žmogaus sielos gilumoje — ir tai yra s ą ž i n ė.

Ką tokiu būdu tasai kiekvieno atskiro žmogaus ir apskritai visos žmonijos sąžinės esimo davinys reiškia? — Pirmiausia, jisai reiškia tai, kad turi būti koksai nors aukštesnis teisėjas, kuris tą vidujinį balsą-sąžinę įdėjo į žmogaus sielą ir kad jisai su jos pagalba dalinai vykdo čia ant žemės teisingumą. Toliau, jisai reiškia, kad turi būti kokia nors moralinė pasaulio tvarka kaip kad yra fiziniame pasaulyje. Kaip yra matomas fizinis pasaulis, kurio esimą

žmogus pažįsta savais jausmais, taip lygiai yra ir aukštesnis, moralinis pasaulis, apie kurį sąžinė jam teikia supratimo. Šitą tiesą puikiausia paaiškina stabmeldžių filosofas Ciceronas. Jisai sako štai ką: „Visų išmintingų vyrų buvo toksai įsitikinimas, kad moralinę tiesą ne žmonės išsvajojo arba įvedė, bet kad jinai yra amžina ir kad sulig ja privalo tvarkytis visas pasaulis. Paskutinis jos paramas yra Dievuje, Kuris įsakinėja ir draudžia. Toji gi tiesa yra taip sena kaip pati Dievo dvasia. Todel tiesa, kuria remiasi visokia pareiga, yra Aukščiausiojo Dievo dvasia.“ (De Leg. 2,4). Šitas subjektyvus arba istorinis argumentas — žmogaus prigimties siekiniai, visų tautų bei gentkarčių bendra nuomonė ir pasaulio maralinės tvarkos esimas — užtektinai įtikina žmogų, kad Dievas yra.

Vaduojantis objektyviu arba kosmologiniu argumentu reiškiasi toji pat išvada. Čia randasi du svarbiu klausimu: Ar yra gamtoje tikslinga tvarka, būtent, ar taip išrodo gamta kaip kad su kokiu tikslu ji būtų padaryta? Ir ar toji tvarka yra gamtos tikslingumo davinys? Šitiedu svarbiu klausimu yra reikalingu gilesnio paaiškinimo.

Kaip neorganiniame taip lygiai ir organiniame pasaulyje yra gražiausia tvarka ir gamtos stebūklingas tikslingumas. Tat turi būti išmintingas protas, kuris sugebėtų įkurti tokią tvarką bei kuris galėtų pažinti tikslą ir teikti priemonių tam tikslui pasiekti. Gamta gi proto neturi; jinai negali nei tikslo pažinti, nei gali duoti priemonių tam tikslui pasiekti, nes toki dalykai priklauso artizmui bei išminčiai. Taip pavyzdžiui saulė, dangaus regimųjų šviesų gražiausia, nėra sau, nes ji negali suprasti savo grožio bei tikslo, bet yra skirta kitų gerovei, antai — pasaulio švietimui ir šildymui. Panašiai žmoguje ar gyvulyje širdis ne sau yra, tik viso kūno naudai.

Kuo yra širdis žmogaus kūne, tuo saulė visame pasaulyje. Tat saulė yra atatinkamai sutvarkyta, nes jos didumas, šviesos jėga ir nuo žemės atstumas yra smulkiausiai apskaityta. Jeigu jos šviesa būtų didesnė ar arčiau žemės, tuomet jinai išdegintų viską ant tos žemės; jeigu gi šviesa būtų mažesnė ir toliau nuo žemės, tuomet jinai

neužtektinai apšviestų ir nešildytų tosios žemės. Tokį tikrą matavimą ir tokią tvarką galėjo įkurti toksai protas, kuris pažįsta tikslą ir kuris derina jam priemones. Tat jeigu saulė **ne sau**, bet viršesniui tikslui yra skirta, tuo labiau visa gamta yra skirta **ne sau**, tiktai kam kitam.

Tai, kas yra sau, turi būti taip kilnus, kad už jį jau nieko kilnesnio negalėtų būti. Tai, kas yra sau, turi būti toksai, kad savo gerą galėtų pažinti, juomi gėrėtis ir naudotis. Ką reikštų žmogui būti viso pasaulio viešpačiu, jeigu jisai tai nežinotų ir iš to neturėtų jokios naudos? Iš to viso seka išvada, kad tas, kuris nesupranta savo gerovės, **nėra sau**, bet kitam, kuris tą gerovę supranta ir ja naudojasi. Bet tokiu tegali būti tiktai protingoji esybė — žmogus. Jeigu nebūtų tos protingos gamtos (natura rationalis), visa organinė gamta (natura corporea) būtų veltui ir be tikslo. Todel visa, kas randasi šiame pasaulyje, yra įkurta žmogui. Šitas pasaulis, tartum koksai gražus ir platus rūmas, išpuoštas įvairiausiais rakandais, yra pavestas žmogui, kad jisai iš tos kūrybos pažintų, mylėtų ir garbintų savo ir viso pasaulio Sutvėrėją ir kad naudotųsi visais daiktais, sekdamas proto dėsnius, kūno gerovei ir sielos laimei.

Žmogus yra kilniausis ir aukščiausis pasaulyje kūrinys, nes protingo sutvėrimo eilė visų sutvėrimų yra viršiausia. Todel žmogus turėjo būti kitų daiktų tikslas, nes jisai vienas viską supranta, viską svarsto ir visu kuom gali naudotis. Be žmogaus būtų bergždžias toksai daiktų gražumas, toksai artizmas, tokia stebėtina tvarka, toksai formų, spalvų, kvapsnių, skonių ir temperamentų įvairumas. Tai visa būtų niekniekis, jeigu nebūtų asmens, kuris tą visą suprastų, atskirtų, geretųsi, stebėtųsi ir tuomi naudotųsi. Tat žmogus yra viso pasaulio valdovas, kuris visa valdo ir kuriam viskas priklauso. Žmogus lygiai yra šito pasaulio kunigas — tarp Sutvėrėjo ir sutvėrimo tarpininkas. Visi neprotingi sutvėrimai yra skirti žmogui ir jam privalo tarnauti, bet tasai žmogus turi rūpintis, kad ir už juos atiduotų garbę Dievui, Kuris yra ir tų pačių daiktų viršiausis tikslas.

Visa, kas tik yra, juda ir gyvuoja gamtoje — nuo planėtų bėgimo link saulių; nuo marių bedugnės lig debesų spindėjimo; nuo tų miliardų gyvūnėlių, kurie pripildo žemę, vandenį ir orą, ligi gyvybės geidimų, įspūdžių ir linksmybių — tai visa sykiu gieda vieną, nepalyginamos harmonijos giesmę Išminties ir Aukščiausios Gėrybės garbei; visa gieda tą giesmę, jeigu tarp tų balsų yra nors viena protinga širdis, kuri tai supranta, jaučia ir kreipia jų garbinimą prie Dievo. Be tokios širdies, be žmogaus, gamta visai nekryptų prie Sutvėrėjo, neišduotų tikrų giesmės garsų, nes tai visa tiktai beprotiniai tarškėtų ir švilptų kaip vėjai rudens metu laukuose.

Nors Dievas sutvėrė žmogui ir visą pasaulį, tačiau žmogus nėra pilnai tai kas sau yra, nes ir jis ne sau paskirtas, bet Dievui. Trumpai sakant, pasaulis yra sukurtas žmogui, patsai gi žmogus yra skirtas Dievui. Tai, kas sau yra, turi būti taip kilnus, kad už jį nieko kilnesnio negali būti. Vienas tiktai Dievas yra sau ir niekas kitas, nes už Jį nėra nieko kilnesnio. Todel Dievas yra viso tikslas, nes tiktai Jis vienas pažįsta tikslą ir tvarko priemones tam tikslui pasiekti.

Škotijos filosofas Beathie turėjo šešerių metų sūniuką, kuris jau mokinosi skaityti, tačiau apie Dievą dar nebuvo girdėjęs nė žodžio. Tėvas tyčia atidėliojo aiškinimą apie Dievą, kad paskui prie progos davus gerą pamokinimą apie tą aukščiausią Tiesą ir tuomi labiau įtikinus tą jauna protą. Vieną kartą jisai išrašė daržo kampe ant lysės vaiko vardo pirmas tris raides ir pasėjo užbrėžtose grabutėse astrų sėklų. Po dešimties dienų, kaip patsai sako, atbėga pas mane nustebęs vaikiukas ir kalba: „Tėte, mano vardas užaugo darža!“ Iš to nusišypsojau gana šaltai ir dėjausi visiškai nepaisąs, ką jisai man pasakė. Tačiau vaikas, prisispyręs meldė, kad eičiau pažiūrėti to stebūklo. Nuėjęs su juom pas tą vietą, tariau: „Ištiesų matau, kad tavo vardas užaugo, bet kas čia stebėtino? Tai netyčia atsitiko“, ir, tai taręs, atsitraukiau. Tačiau vaikiukas, eidamas paskui mane ir traukdamas mane už skverno, rimtai kalbėjo: „Tėte, tai negalėjo atsitikti netyčia! Tai kas nors turėjo tyčia taip

padaryti". — „Tad manai, jam atsakiau, kad viskas, kas tvarkiai padaryta, kaip pavyzdžiui šitos raidės, turi turėti kitokią priežastį kaip netyčia?" — „Taip manau", atkirto man vaikas. „Todel, toliau jam kalbėjau, prisižiūrėk patsai sau: savo rankoms, kojoms, pirštams. Argi tau neateina mintin, kad tai viskas didžiausioje tvarkoje ir tavo naudai įtaisyta? Ar galėjo tai netyčia atsitikti?" — „Ne, atsakė vaikas, turėjo kas nors mane tyčiomis padaryti." — „O kas toksai?" užklausiau. Vaikelis nusiminė ir atsakė, kad to tai jisai nežinąs. Tuomet atidengiau jam aukščiausios Esybės paslaptį ir pamokiau jį apie Dievo ypatybes. Sūnus, baigia filosofas savo pasakojimą, tokios lekcijos niekumet negalėjo užmiršti. Kaip tas filosofo vaikiukas, taip lygiai ir visa žmonija protauja: kad toji dailioji tvarka, kokia randasi pasaulyje, ir tasai gamtos tikslingumas parodo, kad yra išmintinga, gera ir galinga Esybė — Dievas.

Tačiau ne vienas pasaulio tikslingumas yra tos didelės teisybės argumentu, kad Dievas yra. Tuo pačiu, kad pasaulis yra, reikia dasiprotėti, kad yra ir kas nors, iš kurio jis įgijo savo esimą.

Šiame regimame pasaulyje yra judėjimas, gyvenimas ir todel turi būti kas nors, nuo kurio visoks judėjimas pirmiausia prasidėjo. Klausimas — iš kur žmonės, iš kur tie pasauliai? Žmogus gimdo žmogų, bet iš kur pirmutinis žmogus? Tasai klausimas galima pritaikinti į kiekvieną žmonių giminę bei gyvūnų, augmenų ir mineralų rūšį.

Sekant visą priežasčių virtinę, visados reikia prieiti prie pirmutinės priežasčių priežasties (prima causa causarum); toji gi priežastis yra Dievas. Molechott ir kiti materialistai sako, kad nėra pirmutinės priežasties — taip kad vienas būtų kito priežastimi — nuo kurios visa imtų savo gyvybę ir teiktų kitoms priežastims esimą. Kas tai gali suprasti? Tokia begalinė priežasčių virtinė yra negalima. Jeigu toji virtinė neturėtų pirmutinės priežasties, tuomet sėkmė būtų ankstybesnė už savo priežastį ir jau veiktų dar jai nesant. Bet toksai reiškinys yra priešingas amžinam principui: „prius est esse quam agere" — pirmiau būti, negu veikti.

Atsirado dar vienas vokiečių filosofas Tscholbe, kuris garsino nesąmonę, kad visos gyvūnų, augmenų ir mineralų rūšys yra amžinos. Tačiau prieš tai protestuoja garsiausieji gamtininkai ir žmonijos istorija. Deluc, Saussure, Dalornieu prirodo, kad dabartinis žemės skritulio stovis nesąs taip senas, kaip kad kai kurie filosofai mano. Garsusis gi gamtininkas Cuvier sako: „Jeigu geologija ką nors prirodė, tad tai, kad mūsų žemės paviršius turėjo dideliausią ir ūmą permainą, kuri įvyko ne seniau kaip penki ar šeši tukstančiai metų atgal. Gyvybė ne visada buvo ant žemės ir lengva nurodyti tą momentą, kada jinai prasidėjo.“ („Sur les revolutions du globe“, pusl. 362). Vokiečių garsusis gamtininkas Liebig taip pat sako: „Kai kurie filosofai laikėsi nuomonės, kad gyvybė nuo amžių čia buvusi ir neturėjusi pradžios. Stropūs gamtos tyrinėjimai prirodė, kam žemė savu laiku turėjo taip aukštą temperatūrą, kurioje jokia gyvybė nebuvo galimu daiktu.“

Pagaliaus žmonijos istorija tai patvirtina. Seniausioji pasaulyje knyga tai Mozės „Pentateuchas“ arba Penkios Knygos. Tosios knygos, kaip tvirtina garsusis prancūzų netikėlis Renan, talpina savyje dokumentų, kurie siekia arti žmogaus pradžios. Taigi sulig tomis knygomis žmogaus giminė gyvuoja ne pilnai 6,000 metų.

Esama materialistų, kurie negina pirmosios priežasties (causa prima), tačiau jų supratimu jinai nėra Dievas, tiktai pirmoji medega. Čia iškįla klausimas ar toji pirmutinė medega turėjo protą, ar ne? Jeigu turėjo, tuomet jinai nebuvo paprasta medega, bet dvasinė jėga, nes protas — kaip mintijimo, bendrų sąvokų kūrimo, žinios ir mokslo vieta — būtinai reikalauja dvasinės jėgos. Jeigu toji pirmoji medega buvo be proto, tai kaip jinai galėjo būti priežasčių ir jų veikimo priežastimi, formuodama tą gražų pasaulį taip tvarkiai, išmintingai ir tiksliai? Niekas neduoda kitam ko patsai neturi. Gyvulys neparašys knygos, neorganimė medega nesukurs organinės jėgos, tuo labiau nesutvers šio matomojo pasaulio su žmogumi priešakyje.

Trečioji Konferencija.

Žmogaus sielos nemirtingumas.

„Nebijokite tų, kurie užmuša kūną, sielos gi negali užmušti“ (Mat. 10,28).

Kad geriau pažinus sielos nemirtingumą, pirmiau reikia suprasti kas tai yra mirtis. Mirtis yra suirimas, supuvimas ir sunykimas organinio mekanizmo taip, kad jisai jau daugiau nebegali veikti. Paprastai, juo organizmas susideda iš smulkesnių dalelių, tuo yra greitesnis jo puvimas ir juo organizmo mekanizmas yra stambesnis, tuo ilgiau jisai negenda. Tat nemirtingumas yra mirties neigimas — esimo ir gyvybės teigimas. Tvirtinimas, kad žmogaus siela yra nemirtinga, reiškia kad jinai yra be sudedamųjų dalelių, be organinio mekanizmo, nepadalinamoji jėga — „ens simplex“.

Žmogaus siela tokiu būdu yra nesudedamoji, nedalinamoji jėga. Šitos tiesos prirodymui žmogus randa daugiausia argumentų patsai savyje. Kiekvienas gali prisiminti savo gyvenimo pirmąsias dienas, kuomet jisai buvo 3—4 metų amžiaus. Nuo to laiko prabėgo keliolika ar kelios dašimtys metų, kurių tarpe pačiame žmoguje ir apie jį įvyko daug permainų. Iš vaiko jisai išaugo į vyrą, jo visas organizmas jau ne kartą persimainė, nes sulig fiziologų nuomone tasai organizmas keičiasi kas dvieji metai ar bent mažiausia kas septyneri metai. To paties žmogaus protavimas ir pažiūros pasikeitė; jo galvoje ir širdyje perūžė milionai minčių. Tačiau tarp tų milioninių atmainų ir nuolatinės asmens metamorfozos kiekvienas tikrai jaučia, kad jame yra kas toksai, kuris visada tas pats, nesimainomas, pastovus, priimąs į save visas atmainas, jas suprantąs, svarstąs ir įvertinąs; kas toksai vadinasi žmogaus individualus aš arba siela.

Per šitas kelias dešimtis metų daug kas pasaulyje persimainė — daugelis žmonių paseno, daugelis jų mirė; pasauliniame kare tapo daug kraujo pralieta; sugriuvo daugelis galingų valstybių ir ant jų griuvėsių kilo naujos tautos, kurių tarpe randasi ir mūsų tėvynė Lietuva; tokiu būdu Europos žemėlapis žymiai pasikeitė. Bet tasai kiekvieno žmogaus vidujinis **aš** arba jo siela nepersimainė. Kas nesimaino, tas tuo pačiu yra ir nedalinamas, nesudedamas. Siela nesimaino, todel jinai yra nepadalinama, nesudedama jėga — „ens simplex".

Sulig tvirčiausių principų, kad sėkmė negali būti viršesnė už priežastį — „non est effectus supra causam", iš žmogaus proto veiksmo galima suprasti, kad siela, ta nesudedamoji jėga, negali būti medega, bet tur būti dvasia. Žmogaus sielos veikimas ir jo sėkmės yra žmogaus mintijimas. Kiekvieno gi mintijimo medega ir daiktas yra bendra sąvoka-ideja, antai — Dievas, žmogus, geras, blogas, dorybė, grožis ir t. t., nes kiekvienas žmogaus kalbos žodis turi savyje bendrą sąvoką-ideją ir sulig ta bendra išlavinimo sąvoka išsilavina ir plėtojas jo kalba.

Bet ar toji bendra sąvoka turi kokią nors formą, spalvą, sunkumą, ilgį, aukštį ir ar ji gali būti apčiuopiama, padalinama? — Ne. Žmogus, norėdamas jausmais apčiuopti tą bendrą sąvoką, antai meilės, valdžios, dailės, kentėjimo — turi griebtis materialinio pasaulio daiktų. Kryžius yra tikėjimo ženklas; dvi ant žiedo išbraižyti širdi yra sužiedotos poros ženklu; pastoralas, kardas ir skeptras yra dvasinės ir pasaulinės valdžios ženklai, nes kitaip žmogus savo jausmais negali apčiuopti tos sąvokos, kuri neturi savyje nieko materialinio, bet jinai yra dvasinio turinio.

Du ir du — keturi. Ar galima klausti kiek šitas sakinys sveria gramų, ar kiek jisai vietos užima ir kaip aukštas? Kas yra tame sakinyje, kas būtų galima penkiais jausmais patirti? Panašiai atsitinka ir su muzika. Griežia orkestra: kryžiuojasi, dalinasi ir vėl vienijasi milionai įvairių garsų, iš kurių kįla viena maloni harmonija, tikras dailės artizmas. Kaip tai atsitinka? Tos orkestros vedėjo genijaus esama. Tai teisybė, tačiau tasai genijus turėjo pirma tai visa jausti

savo sieloje ir paskui visą muzikos veikalą sutvarkyti: tinkamai suderinti gaidas ir jas pritaikinti kiekvienam instrumentui. Popiera, plunksna, gaidos, instrumentai ir jų garsai — tai visa materialiniai dalykai, tačiau harmonijos vienybė, kuri sudaro artizmą, yra dvasios darbo davinys; tūkstančiai kombinacijų, jausmų ir minčių su medega neturi nieko bendra. Tą patį galima pasakyti apie skapto ir kalto artizmą, apie dainų kūrinius ir t. t.

Kadangi žmogaus siela sugeba sutverti bendrų sąvokų ar idejų, sakinių, protavimų, žinios sistemų ir dailės artizmo, ir kadangi šitie veiksmai nieko neturi savyje materialinio, todel ir pati siela, kuri tų nematerialinių ir grynai dvasinių dalykų yra priežastimi, nėra ir negali būti medega, bet dvasia — „anima est ens simplex spirituale". Galop, kadangi žmogaus siela yra be sudedamųjų dalelių, be organinio mekanizmo, nesudedamoji jėga, dvasia — todel, mirštant kūnui, toji siela nemiršta, nes jinai yra nemirtinga.

Atsiranda drąsuolių gydytojų, kurie šitaip kalba: „Mirštant kūnui, miršta sykiu ir siela, kadangi ligoninėse regime šimtus mirštančių; net operacijos metu miršta ligoniai, bet niekas mūsų neregėjo sielos, keliaujančios į aną pasaulį. Mūsų prosektorijose supiaustome tūkstančius kūnų, išardome kiekvieną gyslelę, išnagrinėjame kiekvieną dirksnį, tačiau niekur neužtinkame sielos, nė josios buveinės kūno organizme." Atsakymas aiškus. Žmogus nemato savo akimis nei muzikos garsų, nei juos gali supiaustyti, tačiau ir muzikos garsai yra ir josios artizmas yra. Regėti galima tik tai, kas turi spalvą; galima piaustyti, kas yra sučiuopiama. Siela gi, būdama ne medegos bet dvasios jėga, nei spalvos, nei nieko sučiuopiamo neturi. Todel, jeigu chirurgai sielos neregėjo ir josios nepiaustė, dar nereiškia, kad jos nėra arba kad ji kartu su kūnu miršta.

Siela negali prapulti, nė išnykti, nes pasaulyje niekas neprapuola. Ir kaip nė jokia fizinė jėga negali ko nors iš nieko sukurti, taip lygiai jinai negali jau esančio daikto sunaikinti. Visi gamtininkai sutinka tvirtinime, kad pasaulyje niekas neprapuola, tiktai permaino savo esmę. Anot senių fizikų principo: „corruptio unius est generatio alte-

rius“ — sugedimas vieno daikto duoda pradžią kitam. Tačiau siela negali sugesti, nes ji yra be sudedamųjų dalelių, be organinio mekanizmo; nė jokia fizinė jėga negali jai atimti esmės ir niekas jos negali panaikinti.

Lieka tiktai antprigimtinė jėga, Dievas, Kuris, jeigu norėtų, galėtų sielą mirties valandoje panaikinti taip, kaip ją sutveria žmogaus prasidėjimo valandoje. Nors tai yra galimas daiktas, tačiau, prisižiūrint žmogaus sielos prigimčiai, galima aiškiai žinoti, kad Dievas nenaikina žmogaus sielos nei mirties valandoje, nei vėliaus, bet ją palieka per amžius nemirtinga. Kodel? — Dievas įskiepijo į žmogaus sielą taip gražius, taip kilnius siekius ir troškimus. Jisai apdovanojo ją tokiais stebūklingais privalumais, kurių čia ant žemės jinai negali visiškai patenkinti. Žmogaus siela visą laiką liekti kokiame tai išsiilgime ir nepatenkinime šiuo pasauliu. Todel turi būti kitas pasaulis, kitoks gyvenimas, kuris tiems kilniems siekiams teiktų užganėdinimo. Jeigu Dievas, teikdamas žmogui kilniausių troškimų, neduotų jam galimybės juos užganėdinti, Jisai būtų žiaurus kankintojas.

Žmogaus sielos kilniausia ypatybė yra protas. Žmogus savo protu viešpatauja gamtoje; jisai yra sutvėrimo karalius. Protas gi naturaliai siekia tiesos — „intellectus naturaliter tendit in verum“, pasak Aristotelio. Todel mažas vaikas taip smalsiai apie viską klausinėja ir džiaugiasi kada sužino ką nors nauja. Ir ne tiktai mažas, bet ir užaugęs žmogus, atradęs naują tiesą, labai nudžiunga. Tasai troškimas pažinti kas kartas daugiau naujos tiesos skatina garsius mokslinčius knistis per ilgus metus dulkėtuose knygynuose ir archyvuose, keliauti už jūrių pas nekultūringas tautas, dažnai savo gyvybę pavojun statant. Tačiau kas iš to. Juo daugiau žmogus žino, tuo aiškiau supranta, kad randasi daugelis tiesų, kurių nežino ir, deja, niekumet jų nesužinos; jos pasiliks žmogaus protui visados paslaptimi. Idejų pradžia, kūno ir sielos santykiai, kalbų pradžia ir jų pradinis plėtojimasis, dangaus planėtų stovis ir tūkstančiai kitokių klausimų iš filosofijos, gamtos, astronomijos, filologijos ir kitokių mokslo sryčių yra ir bus žmogaus protui užslėptu dalyku. Tiktai fizinėje tvarkoje kiek žmogus turi

pažinimo stokos; bet ką bekalbėti apie moralinės tvarkos tiesas! Antai Dievo Apvaizda teiravimasis žemėje visiškai perviršija žmogaus protą. Todel Dievas negali panaikinti žmogaus sielos tuojau po mirties, bet turi palikti ją gyvą, pakol tas tikrai šventas tiesos pažinimo troškimas nebus nuramintas.

Antra žmogaus sielos kilni ypatybė yra laisva valia. Jinai irgi, sulig Aristoteliu, naturaliai siekia to, kas gera — „voluntas naturaliter tendit in bonum". Todel siekia viso to, kas yra dora, gražu ir kilnu. Tačiau ir su dora atsikartoja tas pat, kaip ir su mokslu. Juo kas stropiau dirba ir rūpinasi savo sielos moraliniu kilnumu, juo labiau nori atsikratyti blogų įpročių ir palinkimų — tuo labiau jisai pastebi savyje įvairių trūkumų, tuo aiškiau pažįsta kaip jam dar toli šaukia ligi tikros doros ir tobūlybės. Iš to žmogus nuliūsta ir graužiasi, kad negali būti tokiu, kokiu norėtų būti. Taip manė ir jautė daugelis kilnios dvasios ir gilios šventybės vyrų Šv. Pranciškus Asyžietis, nors pasaulis jį gerbė už jo dorybes, tačiau jisai jautėsi esąs didelis nusidėjėlis. Pagaliaus tokios nuomonės buvo ir stabmeldžiai. Graikų stoikai, išaukštinę dorybę iki idealo, aiškiai prisipažindavo, kad praktikoje prie to idealo niekad neprieis. Ir todel jie savęs nevadino „σοφοί" — išminčiais, bet „φιλόσοφοι", išminties prieteliais, mylėtojais, rėmėjais.

Toksai noras bei troškimas kas sykis didesnio tobūlinimosi yra svarbiausis akstinas prie visokios pažangos. Toksai troškimas patsai savaimi yra įstabiai gražus ir kilnus, bet jisai liktų be tikslo, jeigu jo niekad nebūtų galima nuraminti. Čia ant žemės to numarinimo nėra ir negali būti. Todel turi būti kitas pasaulis ir kitokia gyvybė, kur tas troškimas bus patenkintas. Todel Dievas, žmogui mirštant, negali jo sielos panaikinti.

Laimės noras, koksai niukso žmogaus sielos gilumoje, irgi yra prirodymu, kad jinai yra nemirtinga. Kas tai yra laimė? — L a i m ė y r a v i s ų m o r a l i n i a i g e r ų g e i s m ų i r t r o š k i m ų l y g s v a r a i r i š č i a i š p l a u k i ą s l a i s v ė s i r p a k a k i n i m o ū p a s, b e b a i m ė s j o n e t e k t i. Ta paskutinė sąlyga visiškai laimei yra būtinai rei-

kalinga. Jau pati mintis, kad kokia nors priešinga jėga galėtų iš mūsų atimti tai, kas yra mūsų laimė, gadina tą lygsvarą ir ramumą. Tat nereikia didelio galvočiaus sužinoti, kad čia ant žemės tikros laimės nėra ir negali būti. Jau nekalbant apie tai, kad kiekviena žemės laimė yra sumaišyta su didele kentėjimų doza: tai senatvė, ligos ir pagaliaus mirtis atima iš žmogaus visa, kas tiktai yra vadinama žemės laime.

Lėbavimas ir pasilinksminimai pagimdo persisotinimą ir biauriausią žmonių ligą — nuobodulį. Garbė sukelia puikybę; pinigas kas kartas sužadina didesnį lobio troškimą, ir tuo pačiu rūpestį bei neramumą. Tenai, kame yra persisotinimas, rūpestis ir neramumas, apie pastovią laimę negali būti kalbos. Laimės pilnybė reikalauja, kad išnyktų jos nustojimo baimė ir kad siela turėtų užtikrinimo, jog niekas ir niekumet tos laimės iš jos nepaverš. Todel siela privalo turėti užtikrinimo, kad ji pati niekumet neišnyks ir kad jos niekas nepanaikins; jinai turi būti nemirtinga.

Prie laimės troškimo da reikia, pridėti bendras ir didelis gyvenimo noras bei savęs minėjimo palikimas. Todel tėvai taip labai nori palikti po savęs gentkartę; jie nori gyventi savo vaikuose ir ainiuose. Žmogui yra įgimta mirties baimė ir jos pasibaisėjimas; jam net gaila darosi, kada jisai mato gyvulėlį vedamą piauti. Atpenč, žmogus džiaugiasi, nuveikęs kokį nors žymų darbą, iš kurio ne jis, bet ainiai naudosis. Daugelis yra rimtų ir apysenių piliečių, kurie stato namus, sodina medžius, kuria finansinių bei humanitarinių įstaigų, organizacijų, ir sau kalbančių: „jau man čia ne ilgai reikės, bet nors mano vardą po mano mirties garbingai minės.“

Lygiai piešėjai, skulptoriai ir kiti dailininkai deda savo vardą po savo artistiniu išdirbiniu, kad pasiliktų žinomais jų ainiams. Ta pati priežastis yra ir paminklų statymo ant numirėlių kapų. Taigi tas įgimtas žmogaus noras, kad su mirtimi nepragaištų jo minėjimas, yra gana tvirtu sielos nemirtingumo argumentu.

Visos žmonijos istorija liudija apie žmogaus sielos nemirtingumą. Laukinių, nekultūringų tautų tikybiniai mitai,

mokslo ištirti, aiškiai parodo jų tikėjimą į anapus karsto gyvenimą; jie parodo tikėjimą į bausmę nedorėliams ir į atlyginimą gerai dariusiems. Sielos nemirtingumas lygiai yra ir pagrindinė krikščionybės dogma, be kurios visas Kristaus apreiškimas ir atpirkimo veikalas būtų nesuprantamu ir betiksliu. Evangelijos knygose yra daugybės tekstų, kalbančių apie prisikėlimą iš numirėlių ir apie būsiantį po mirties gyvenimą. Užtenka paminėti jų nors keletą: — „Jezus jai (Mortai) tarė: Aš esu atsikėlimas ir gyvybė; kas tiki į mane, nors ir būtų miręs, bus gyvas, ir kiekvienas, kuris gyvas ir į mane tiki, nemirs per amžius." (Jon. 11,25—26). Prilyginimas apie Lozorių ir turtuolį (Luk. 16,19); perspėjimas sergėtis papiktinimų; prižadėjimai tiems, kurie klauso Dievo žodžio ir kurie priima šv. Komuniją (Jon. 6) ir Kristaus iškilmingas perspėjimas: „Nebijokite tų, kurie užmuša kūną, sielos gi negali užmušti." (Mat. 10,28) — viskas liečia sielos nemirtingumą. Šv. Povilas savo laiške į Korintiečius irgi plačiai kalba apie prisikėlimą iš numirėlių. Tai visa prisiminus būtų didžiusia nesąmonė netikėti į sielos nemirtingumą.

Kai kas gali pareikšti šitokį priekaištą: žmogus panašus gyvuliui; arčiau prisižiūrint gyvulio kūno dalims, galima gerai pastebėti tas panašumas. Žmogus ir gyvulys vienodai prasideda, formuojasi, gema, maitinasi, auga, sęsta ir pagaliaus miršta. Kaip nudvėsus gyvuliui, jo dvasia išnyksta, taip lygiai ir žmogui mirštant jo siela į nieką pavirsta.

Į tokį priekaištą štai kas galima atsakyti: savo kūno sudėjimu žmogus dalinai panašus gyvuliui, tačiau, anaiptol, žmogaus kūnas tai ne gyvulio kūnas. Žmogaus visos kūno dalys daug artistiškiau ir tobūliau sudėtos negu gyvulio. Pagrindinis žmogaus ir gyvulio kūnų skirtumas yra tame, kad žmogaus smegenys ir kraujas visiškai skiriasi nuo gyvulio smegenų ir kraujo, ir kad jo išvaizda gyvuliui taip imponuojanti, jog ir drąsiausios žvėries žvilgsnis į žmogaus akis nė minutės neišlaiko. Žmogaus išvaizda, su galva ir akimis augštyn pakeltomis, yra tikrai karališka, įsakinėjanti gyvuliui ir jį valdanti. Siela žmogaus ir gyvulio skir-

tumas yra esencialus-kokybinis, ne kiekybinis, reiškia ką žmogus turi, to gyvulys neturi. Žmogaus siela yra protinga, turinti laisvą valią, ir nemirtinga. Gyvulio gi dvasia nieko daugiau nesupranta ir nepageidauja kaip tiktai tų dalykų, kurie yra būtinai reikalingi jo gyvybės ir veislės išlaikymui. Todel jinai yra kūninė ir kartu su kūnu gaišta, dvėsta. Jeigu dvasia savo pažinimu ir troškimais negali siekti protinių dalykų ir nesugeba aukščiau už kūną pakilti; yra aišku, kad jinai yra suaugusi su kūnu ir nuo jo neatskiriama.

Antra, gyvulių pažinimas ir troškimai yra labai siauri. Gyvuliai nors jie būtų ir arčiausia žmogaus, jo nesupranta. Antai-šunes, katės, arkliai ir kiti naminiai gyvuliai nežino ar jų valdovas yra turtingas ar vargdienis, senas ar jaunas, sveikas ar ligonis, vedęs ar jaunikaitis, doras ar niekšas; jie nereiškia nei džiaugsmo, nei liūdėsio kuomet žmogus linksminasi ar nusiminęs. Gyvuliai mato saulę ir mėnesį, mato medžius ir namus, miestus ir kaimus, tačiau jie nemąsto ir nežino kas tie daiktai per vieni, iš kur jie kįla ir kokios naudos teikia. Gyvulių noras irgi labai apribotas: jie tenori to, kas jų ėdesį ir veislę patenkina ir tai išmano, kas jų kūno gerovei arba nelaimei teikiama. Todel šuo, savo vaidentuve nuvokdamas, myli savo poną del to, kad iš jo gaus paėsti ir palepinti. Katė ir lapė labai gudriai selina prie savo aukos, bet tas jųjų gudrumas negalima pavadinti mokslu ar išmintimi, tiktai instinktiniu miklumu savo maisto pagaminimui. Negi iš kitokios priežasties avis bėga nuo vilko, kaip instinktu pažindama savo gyvybės priešą. Bet kodel taip reikia daryti, gyvuliai to neišmano.

Žmogus sugeba tverti bendras sąvokas-idejas, kurias jisai riša į sakinius; sakinius — į protavimą, protavimą — į pasaulėžiūrą, ir tokiu būdu atsiranda mokslas; kiekvienoje gi mokslo šakoje jisai daro pažangos. Gyvulys nei bendrų sąvokų, nei mokslo pažangos, nei kalbos visiškai neturi. Tai patvirtina senieji stabmeldžių galvočiai: Platonas, Aristotelis, Ciceronas. Tiesa, šunį galima išmokyti įvairių pabūklų rodyti, cirko arkliuką, jam parodžius laikrodį, koja valandą išmušti. Tačiau kiekvienas supranta, kad tuose apsireiškmuose nėra nei mokslo, nei pažangos, tiktai žmo-

gaus sielos darbas, kuris priverčia gyvulį mekaninį judėjimą atlikti. Bezdžionės, to panašiausio žmogui gyvulio, deja, negalima išmokyti nė jokio žodžio tarti, ir tai ne del kalbos organo ar balso stokos, bet del proto ir jo veiksmo — idejų tvėrimo — stokos, negali kalbėti ir ji niekad nekalbės. Žmogui nėra lemta išgirsti bezdžionę prašnekant ir palaikyti su ja materialistų išsvajotų gimininguno ryšių. Išmintingiausis Sutvėrėjas, tartum tyčia, pasiuntė žmogų savo kalbos išbandyti pas papugą, kuri, lygiai tokiu balsu kaip ir jos mokytojas, keleta žodžių juoko, dainos ar raudos galima išmokyti. Kadangi dar neatsirado tokių asmenų, kurie tvirtintų, kad papuga kalba kaip žmogus ir kad jinai yra žmogaus veislės, todel šitas klausimas nereikalauja gilesnio paaiškinimo. Tačiau papuga, kaip paukštis, yra dvasios simbolis. Žmogui turi būti aišku, kad kalba, tas didžiausis jo brangumynas, eina iš protingos sielos veikimo.

Žmogaus veiksmų akstinu yra moralinės idejos: doros grožis, blogo biaurumas, žmogaus garbė, visuomenės nauda, tėvynės meilė, krikščioniška kultūra; ir kilnesni antprigimtiniai akstinai; žmonių sielų išganymas, Dievo meilė ir Jo garbė. Gyvulio gi veiksmų akstinas yra labai paprastas, antai — lazda arba maistas, skausmas arba jausmų smagumas. Kitoki argumentai gyvuliui nieko negelbsti. Žmogus, turįs laisvą valią, gali sekti tuos kilnius akstinus arba savo blogus įpročius ir geidulius. Jisai atsako už savo darbus. Viešoji nuomonė arba teisingumo nuosprendis už tai jį pagiria ir apdovanoja arba pasmerkia ir nubaudžia. Gyvulys, atžagariai, už savo darbus neatsako, nes jisai nepažįsta moralinių sąlygų, nė savo darbų sėkmių. Jeigu šuo kam įkanda arba galvijai kam žalos javuose padaro, tai nuskriaustasis nepaduoda teisman šunies ar jaučio, bet jų savininką, kuris skriaudą litais atlygina. Kad gyvulys žmogui nekenktų, jisai ginasi nuo jo materialiniais argumentais, antai lazda, šaudykle, gi niekam mintin neateis sakyti gyvuliui pamokslų, teisti ir kalėjiman jį sodinti. Tai toksai yra sielos žmogaus ir gyvulio skirtumas.

Ketvirtoji Konferencija.

Nuodėmė.

„Nes mano nedorybės perviršijo mano galvą ir tartum sunki našta mane apsunkino“ (Ps. 32,5).

Dievas, sutverdamas žmogų, neleido jo į šitą pasaulį visiškai nepriklausomo, bet jį suvaržė įstatymais. Jeigu žmogus laužo vieną Dievo kodekso straipsnį, jisai elgiasi sauvalingai, nepaklusniai ir kelia maištą prieš patį Viešpatį Dievą. Tame tai ir glūdi nuodėmės vardas ir prasmė.

Jeigu žmogus šventomis dienomis apleidžia savo tikybos priedermes, tai jisai niekina pirmutinius Dievo įsakymus ir tartum kalba, jeigu ne žodžiu, tai darbu: „Kiti teeinie sau bažnyčion. Tenai man pinigų niekas neduos; dar ko gero, man pačiam gal reikės duoti. Su Dievu ar be Dievo, tai man vistiek, bent tik čia man gerai viskas sektųsi.“ Lygiai ir vagis neklauso septinto įsakymo, tartum kalbėdamas: „Dieve, Tu man uždraudei iš svetimų turtų lobti, bet dirbti tingiu, gyventi gi norėtųsi apščiai, tat svetimo turto imu sau, kiek tik prigriebiu!“

Net ir smulkiosios nuodėmės galima vadinti maišteliu prieš Dievą. Jeigu žmogus meluoja, tai jisai laužo aštuntąjį įsakymą, kuris jam liepia teisybę sakyti. Trumpai kalbant, kiekviena nuodėmė, didelė ar maža, iš savo prigimties, yra nepaklusnybė, pasipriešinimas ir maištas prieš Dievo įsakymus. Šv. Augustinas nuodėmę vadina „abusus creaturae“ — sutvėrimo vartojimas blogui. Viskas — kas tik yra pasaulyje: gyvuliai, paukščiai, augalai ir visoki daiktai — žmogui yra skirti, tačiau tiktai tiek, kiek jie veda jį prie Dievo, arba kiek su Dievo įsakymais sutinka. Jeigu žmogus tuos sutvė-

rimus vartoja blogui, atsitraukdamas nuo Dievo ir laužydamas Jo įsakymus, tuomet jisai nusideda ne vartojimu, bet blogu sutvėrimų vartojimu.

Kiekviena nepaklusnybė ir maištas yra įžeidimas to asmens, prieš kurį tasai maištas yra keliamas. Geroje šeimoje, kurioje yra paisomas geras vaikų auklėjimas kuomet vaikas žodžiu įžeidžia savo tėvą ir jam prieštarauja, tai jisai ne tik tai turi padaryti kas jam liepta, bet jisai dar turi rankos pabučiavimu ir nužeminta kalba atsiprašyti tėvo už įžeidimą ir prieštaravimą. Kiek kartų karaliai ir kunigaikščiai skelbia politiniams prasikaltėliams amnestiją, tai visada su sąlyga, kad norintieji ta malone naudotis privalo prisipažinti kaltais esą ir melsti dovanojimo. Tuomi duodama kaltininkui suprasti, kad kiekvienas priešginavimas ir maištas turi savyje paniekos, įžeidžiančios asmenį, einantį valstybines pareigas.

Kiekvienas įžeidimas būna didesnis, kuomet asmuo yra garbingesnis. Jeigu senis nemandagų vaiką pavadintų liurbiu, būtų mažas įžeidimas, ir tasai mažai tepaisytų. Jeigu žmogus taip nemandagiai pavadintų savo draugą, tai būtų jau didesnis įžeidimas ir minėtas asmuo gali už tai supykti. Jeigu tarnas taip išireikštų savo viršininkui, tai būtų labai didelis įžeidimas, prasikaltimas. Pagaliaus, jeigu pilietis išdrįstų tokiu įžeidžiančiu žodžiu pavadinti Valstybės Predentą, tai tuomet teisingai kiltų abejojimas ar tasai asmuo kartais neišprotėjęs, nes sunku būtų įtikėti, kad sveiko proto žmogus galėtų taip baisiai įžeisti aukščiausį asmenį. Tokiu tai būdu lygios reikšmės įžeidimas auga, didėja ir darosi sunkesnis sulig asmens autoritetu ir garbe.

Kada žmogus pildo nuodėmę, jisai įžeidžia Dievą, Kuris yra viršiausiu autoritetu ir nepalyginama garbe. Šv. Augustinas sako: „Kiekviena nuodėmė turi savyje berybės prasmės, nes yra rūstinimu Visagalio Dievo.“ Žmogus gi nuodėmę laiko menkniekiu; jisai mažai tesirūpina, kad toki dalykai kaip melas ir apkalba, veidmainiavimas ir apsimetimas, šv. Bažnyčios mokslo neprisilaikymas ir šv. Sakramentų niekinimas, yra Dievo įsakymų laužymas ir Jo Asmens įžeidimas. Ištiesų, jeigu žmogus Dievo autoritetą ir

Jo didenybę laiko mažu daiktu, tai kas gali būti pas jį didelio ir rimto?

Kitaip žiūri į nuodėmę Dievo šventieji ir dvasios išminčiai. Jiems nuodėmė yra didžiausis blogas, su kuriuo palyginus visa kita, kas galima pavadinti blogu — ligos, nelaimės ir net pati mirtis — yra mažu daiktu, nieku. Todel, jų nuomone, verčiau netekti turto, sveikatos, šlovės, net ir gyvybės, negu užrūstinti nors ir viena nuodėme Visagalį Dievą. Iš milioninės Kristaus kankinių minios buvo reikalaujama, rodos, menko daikto: „Aukokite, jiems kalbėta, smilkalą Jovui tiktai del žmonių akių; viduje galite pasilikti krikščionimis. Kitaip jus laukia rykštės, kardai ir kirviai.“ Jie gi atsakydavo: „Neduok, Dieve, kad nors nuodėmės šešėliu Jį rūstintume!“ Ir noriai aukojo savo gyvybes už Kristų.

Nuodėmė dar yra bloga ir tuomi, kad sunaikina žmogaus su Dievu santykius ir gadina jo moralinę prigimtį. Teologų priežodis sako: „peccatum est malum proprium naturae humanae“ — nuodėmė yra nuosavos žmogaus prigimties blogas. Toki pasakymai kaip — Dievas rūstinamas nuodėme, Dievas pyksta ant nusidėjėlio — yra tiktai analoginiai išsireiškimai, nes žmogus kitaip Dievo nesupranta, kaip sau prilygindamas. Ištikrųjų gi Dievas neturi tokių biaurių jausmų kaip žmogus pykdamas ar rūstaudamas, nes Dievas yra pilna šventybė. Tačiau žmogaus santykiai su Dievu pasikeičia kuomet jisai nusideda. Saulė yra visumet vienoda ir ta pati. Jeigu padėsi prieš jos spindulius vašką, tai jisai tirpsta; jeigu drėgną molį, tai jis sukietėja. Saulė nesimaino, bet keičiasi daiktai ir jų santykiai į saulę. Panašiai įvyksta ir su nusidėjėliu. Ne Dievas, tik patsai žmogus atsitraukia nuo Dievo ir eina prie sutvėrimo. Tasai gi nuo Dievo atsitraukimas — nuodėmė — gadina ir naikina žmogaus moralinę prigimtį: užtemdo jo protą, kuris dvasinių dalykų nesupranta, ir užslopina jo valią, kuri veržiasi prie visokios nedorybės. Trumpai sakant, nusidėjėlio sieloje įvyksta apsireiškimas, panašus į šiltine sergantį ligonį kuris klejoja, daužosi, spardosi ir rėkia; šitą stovį seka reakcija — nesivaldymas, nusilpnėjimas, paskutinių jėgų

išsėmimas ir pagaliaus lavono išvaizda. Merdėjančio kūno krizis, šiuo atvėju, yra panašus nusidėjimu suteptai sielai. Tokiu tai būdu žmogus nusidėjėlis nustoja galimybės išganyti savo nemirtingą sielą.

Visos tautos ir gentkartės tiki, kad yra gerosios ir piktosios dvasios, patvirtina taipgi ir Šventasis Raštas. Be Senojo Įstatymo, skaitome Evangelijoj, kad Viešpats Jezus buvo velnio gundytas, kad Jisai ir Jo mokiniai išvarinėdavo velnius, kad yra velnių rūšis, kurią galima įveikti tiktai malda ir pasninku.

Iš kur tos piktosios dvasios atsirado? Dievas jų nesutvėrė, nes ką tik Dievas sutvėrė, „matė, kad tai buvo gera." (Prad. 1,10). Dievas velnio nesutvėrė taip, kaip nesutvėrė nuodėmės ir nusidėjėlio, bet velnias patsai save pasidarė velniu. Tikėjimas mus moko, kad Dievas prieš amžius sutvėrė gerąsias dvasias — gražius, skaisčius, kilnius angelus, tačiau jų valia dar nebuvo pastovi gerame. Tiems angelams prieš amžius Dievas apreiškė, kad Dievo Sūnus taps žmogumi ir jie, angelai, tam Dievui-Žmogui tarnaus. Angelų dauguma noriai sutiko su tuo Dievo surėdymu, bet jų dalis su žymiausiu savo vadu Liuciferu (Šviesos Nešiotoju) tam pasipriešino: „Kaip tai, sušuko, mes pirmosios dangaus dvasios turėsime žmogui tarnauti? Ne, tai negalimas daiktas; netarnausime!" Tai šitoks puikybės apsireiškimas, maištas prieš Dievą, buvo jų atmetimo priežastimi. Jųjų didelis ir gudriausis protas jiems beliko tiktai tam, kad galvotų piktą, ir valia jiems palikta tam, kad pikto trokštų, piktą darytų ir džiaugtųsi bei gėrėtųsi piktu. Visa jų dvasinė prigimtis suiro, sugedo; iš angelų jie tapo velniais. Apie tai aprašo šv. Jonas savo Apreiškime: „Ir didi kova pasidarė danguje: Mikolas ir jo angelai kovojo su slibinu; ir slibinas kovojo ir jo angelai; bet jie nepergalėjo, neigi jų vieta nebuvo daugiaus rasta danguje. Ir anas didysis slibinas, senasis žaltys, kursai vadinasi velniu ir šėtonu, kuris suvedžioja visą pasaulį buvo numestas; ir jis buvo numestas žemėn ir jo angelai draug su juo numesti." (Apreišk. 12,7—9).

Jeigu Dievas, būdamas teisingas, tiktai už vieną minties nuodėmę nubaudė tuos milionus dangaus dvasių amžina kankyne ir visišku jų kilnios prigimties sugadinimu, tai nuodėmė turi būti blogių blogiausis daiktas. Žmogus nusidėjėlis yra labai neišmintingas, sau žiaurus ir Dievui dideliai nedėkingas. Jisai yra kaltas ne vienos, bet tūkstančių nuodėmių, ir jam galima pritaikinti Šv. Rašto žodžiai: „Nusidėjau ir kas man bloga atsitiko." (Eclus, 5,4).

Ar taip ir toliau bus? Neduok, Dieve! „Jeigu nori žinoti kas yra nuodėmė, kalba šv. Augustinas, žiūrėk į bausmę — vargą, skurdą ir kentėjimus atskiro žmogaus ir visos žmonijos." Tiesa, visos žmonijos nuotikiai — tai kentėjimų, karionės, nuovargio, suviliojimo, kraujo liejimo ir visokių nelaimių vienas ištisas ruožas. Lygiai ir atskiro žmogaus nuotikiai ne geresni. Mažiulėlis silpnas ir vargingas ateina į šį pasaulį verkdamas. Kas gi yra vargingesnio už tą mažą kūdikį? Kas nori, gali jį skriausti — jisai negali atsiginti; net nesugeba pasisakyti ką ir kur jam skauda. Verksmu ir rauda jisai duoda tai suprasti ir tiktai motina gali atminti to skausmo priežastį. Tame gi mažutėlyje kūne yra visokių ligų diegų, kad net vaikų ligų specialistai nepajėgia jų išgelbėti ir kas metai tūkstančiai tų vargšų žūsta.

Tą patį galima pasakyti ir apie užaugusį žmogų, kurį šv. Ignas vadina „mėšlo krūva ir kirminų maišas." Kiekviena kūno dalis turi savo skaitlingų ligų, kurioms gydytojai net vardų neištenka. Vienos tiktai galvos ligos šimtais vardų skaitomos. O kur akių. ausų, nosies, dantų, gerklės, plaučių, širdies, kepenų ir kitokių narių ligos? Kas jąsias gali suskaityti ir tiek vardų joms surasti? Nors medicinos mokslas kįla, tačiau daugiau ligų pasaulyje atsiranda ir smaugia žmones. Į vieną parą miršta 95,000 žmonių, iš kurių 60.000 miršta nesulaukę 30 metų, tat dar gana jauname amžiuje. Štai žmogus, iš pat lopšio vargšas, visą savo gyvenimą vargšas ir to viso vargo užbaiga — mirtis. Užtenka aplankyti ligonines, pereiti per tuos ruimingus kambarius sužeistų ir mirštančių žmonių, tai galima pilnai suprasti žmogaus vargingumą.

Moralinis žmogaus skurdas ir vargas dar aršesnis. Mažas vaikelis dar tiktai bėgioti pradeda, o jau visokių ydų pilnas; jisai priešginauja tėvams ir, jeigu ne gerumu tai piktumu-verksmu, turi gauti viršų. Kiek paaugęs — prie knygos ir maldos tinginys — į melavimą ir vaginėjimą yra linkęs. Kiek tėvams reikia prisibarti ir prisipykinti pakol tą nelemtą sutvėrimėlį žmogumi išaugina.

Bene tolymesnis žmogaus gyvenimas geriau atrodo? Juo toliau į girią, tuo daugiau medžių; juo daugiau metų, tuo daugiau dvasios ligų. Nesuvaldomas vaikinų išdykumas, nepasotinamas merginų tuštumas, vienų ir kitų pasipūtimas, išdidumas — štai jaunuomenės ydos! Moterystė, tas visų išgirtasis luomas, ir turi savo ydų begales. Jeigu vienas kitam neatatinka arba vienas girtuokliauja, kiek tenai susikrimtimų, plūdimų, keiksmų ir muštynių? Net ir laimingose moterystėse kiek rūpesčių apie šeimos užlaikymą, vyro, moteries ir vaikų sveikatą. Kada Dievas moterystei vaikais nelaimina, tai namai tartum tušti ir nuobodūs, nes tokia pora, reiškia, nepasiekė savo tikslo. Ar šiaip ar taip imsi moterystės luomą, jam pritinka šv. Povilo žodžiai: „Tokie turės kūno vargų“ (1 Kor. 7,28). Panašiai ir kiekvienas luomas turi savo sunkenybių, vargų. Geresniam žmogaus moralinio vargo supratimui galima paskaityti laikraščius apie kriminalinius atsitikimus ir pažiūrėti į kalėjimus, į tas moralinių silpnybių ligonines. Išgąstis ir pasibiaurėjimas perims kiekvieną, matant tokį žmonių nupuolimą.

Kas gi čia atsitiko? Žmogus, visų kūrinių gražiausis, Dievo panašumu sutvertas, taip subiaurotas ir sugedęs. Iš kur žmoguje tiek blogo? Kodel ir iš kur jame tokia, tartum dvilinka, prigimtis: tai aukšta, kilni, tai vėl žema, šiurkšti, gyvuliška? Žodžiu, iš kur atsirado blogas pasaulyje?

Stabmeldžių galvočiai nemokėjo į šitą atsakyti. Tiesmukas jų protas jiems kalbėjo, kad negalimas daiktas, jog dievystė sutvertų taip nelaimingą ir vargingą žmogų; turėjo kas nors atsitikti, kad toji žmogaus laimė sugedo. Tai kas gi atsitiko? Vieni, su Pitagoru priešakyje, prirodinėjo, kad žmogaus dvasia pirmiaus gyveno dangaus žvaigždėse ir

moraliniai buvo gera ir laiminga. Jinai, aukštai begyvendama, kaž-kuo prasikalto. Už savo bausmę toji žmogaus dvasia tapo žemėn numesta ir įgramzdinta į žmogaus kūną, kame kentėjimais turi atgailoti už savo kaltę. Jeigu toji dvasia ir žmogaus kūne nusikalstų, padarytų ką nors negražiai, nedorai, tai tuomet po mirties jinai bus baudžiama apsigyvenimu žemesniuose organizmuose — gyvuliuose ir augaluose. Atžagariai, jeigu žmogaus dvasia šiame gyvenime gerai ir dorai elgėsi, vadinasi — atliko savo atgailą už kaltę žvaigždėse padarytą, tuomet po išėjimo iš kūno vel sugrįš į žvaigždes ir gyvens tenai laiminga per amžius. Tai štai sutrumpintas metapsichozos arba vėlių kelionės mok--slas.

Metapsichoza yra nesąmonė, nes remiasi išgalvota ir nieku nepamatuota hipoteze apie kokią ten kaltę, kurios niekas neatsimena ir apie kurią niekas negali ką nors pasakyti.

Kiti, norėdami atsakyti į šitą svarbų klausimą, pagamino dvi dievysti — dualizmą. Sulig šiuo mokslu gerasis Dievas sutvėrė žmogų geru ir laimingu, bet piktasis Dievas sugadino jį ir padarė jį nelaimingu. Dvasia eina iš gerojo Dievo, kūnas gi iš piktojo Dievo. Todel žmoguje matosi tartum du pasauliu, du asmeniu — kūnas ir siela. Žmogaus kūno ir didžiausi prasikaltimai nieko nekenkia sielai, kuri **pasilieka skaisti ir nesutepta. Šiam mokslui** pritarė senieji gnostikai ir Krikščionybės laikuose manikėjų sekta.

Aiškus dalykas, kad du dievu greta vienas kito nėra galimas daiktas. Yra būtinas reikalas, kad dievystė būtų visagalinga ir nuo nieko nepriklausoma; visagalingumas gi ir visiška nepriklausomybė dalintis savo valdžia su nieku negali. Todel čia yra, kaip filosofai vadina „contradictio in terminis" — priešingumas rubežiuose. Šitas klausimas, tokiu būdu, dualizmui liekti „neatmezgamas mazgas".

Tačiau jį lengvai atmezga šv. Povilas, sakydamas: „Per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, ir mirtis taip perėjo ant visų žmonių, kadangi visi jame nusidėjo" (Rom. 5,12). Pirmutinis žmogus išėjo iš Sutvėrėjo rankų geras ir laimingas, apdovanotas laisva valia.

Jisai pakreipė tą laisvą valią į blogą pusę ir laisvai sulaužė Dievo įsakymą. Toksai tai maištas prieš Dievą vadinasi nuodėmė. Paskui maištą turėjo pasekti ir bausmė, kuri buvo nuo Dievo atmetimas, priešais žmogų visos gamtos sukilimas ir jame pačiame kūno prieš dvasią prieštaravimas. Iš čia kįla kaktos prakaite darbas, karionė su geiduliais, visas blogas ir pagaliaus mirtis. Kadangi tasai pirmasis žmogus atstovavo visą žmogaus giminę, todel jo nuodėmė ir josios bausmė perėjo ant visos žmonijos. Štai trumpai suglaudus Katalikų Bažnyčios mokslas apie pirmapradę nuodėmę.

Katalikų tikėjimas lygiai moko, kad Dievas tapo žmogumi ir numirė ant kryžiaus dėliai žmonių išganymo. Šitoji tiesa nelabai nustebina kataliką žmogų; jam išrodo, kad Dievas turėjo už žmones mirti, nes jisai iš savo kūdikystės laikų, nuolat tai girdėdamas, visiškai su ja apsiprato. Tačiau, kada prisižiūri arčiau tai tiesai ir kada pradeda ją nuodugniai svarstyti, tada jisai pamato ją esant begaline ir berybe. Begalinis Dievas tapo apribota, silpna žmogaus esybe. Jisai kentė kaip niekas žmonių nekenčia ir mirė tartum koksai žmogžudys ant kartuvių, nes tuomet kryžius turėjo kartuvių prasmę. Bet už ką ir kodel? Dievo Įsikūnijimo paslaptį mažai kas gerai supranta. Jinai išplaukia iš nepabaigiamos Dievo išminties ir gėrybės, bet kartu yra ir liudijimu, kad nuodėmė yra begalinis blogas. Štai kokis dalykas: visa žmogaus giminė pirmaprade nuodėme nusikalto Dievui ir tapo teisingai nubausta, būtent nuo Dievo atmetimu ir amžina prapultimi. Dievo teisingumas reikalavo tokios begalinės bausmės, nes Jo įžeidimas yra berybis. Kartu Dievo gerybė reikalavo ir dovanojimo, priėmimo atgal atmestos žmogaus giminės į malonę. Kitaip įvykti negalėjo kaip tik sulig kaltės didumu turėjo būti ir atlyginimas. Štai kame glūdi visas dalykų keblumas — už begalinę kaltę reikėjo begalinio atlyginimo. Tokio gi atlyginimo nepajėgė padaryti nei atskiras žmogus, nei visa žmonija, nes žmogus savo prigimtimi yra apribota jėga — „ens finitum"; tai, kas yra apribotu, nepajėgia įkūnyti tokio dalyko, kuris galėtų būti begalinės vertės.

Už nusidėjusią žmogaus giminę atlyginimą padaryti tegalėjo, ne kas kitas, tiktai žmogus. Ką gi tuomet daro Dievo Išmintis? — Amžinasis žodis tampa žmogumi; abidvi prigimti, Dievo ir žmogaus, susijungia viename Asmenyje ir miršta ant kryžiaus. Tokio Asmens atlyginimas yra begalinės vertės, nes Jisai yra tikras Dievas ir tikras žmogus, ir todel savo žmogaus prigimtimi sugeba už žmogaus giminę atsilyginti. Aišku, kad toji nuodėmė turi būti didelis blogas, jeigu reikėjo Dievo Išminčiai ir Jo begalinei gėrybei prisidėti, kad vertai atlyginus nuodėmės kaltę. Šv. Bernardas sako: „Jeigu nori pažinti ligos sunkumą, žiūrėk į aukštą vaistų kainą. Turėjo būti be galo sunkios nuodėme pradurtos žaizdos, jeigu jų užgydymui reikėjo begalinės kainos — mūsų Išganytojo Kraujo.“ Tie kryžiai, žibantieji ant bažnyčių, stovintieji kapinėse ir pakelėse, dabinantieji žmonių gyvenimų sienas, yra iškalbingiausis nuodėmės begalinės piktybės išreiškimas.

Penktoji Konferencija.

Mirtis.

„Žmonėms skirta vieną sykį mirti, paskui gi būna teismas“ (Žyd. 9,27).

Maištą prieš Dievą arba nuodėmę seka Jo bausmė, kuri eina dviem krypsniais. Žmogus susideda iš kūno ir sielos. Todel ir Dievo bausmė pasiekė kūną ir sielą. Kūno bausmė už nuodėmę yra: ligos, kentėjimai, šio pasaulio vargai ir jų užbaiga-mirtis: „complementum malorum mors est“.

Apie mirtį kalbėti būtų, rodos, bereikalinga, nes kasdien į ją iš arti galima prisižiūrėti. Kiekviename kaime yra kapinės; šale gyvųjų miestų regisi daug skaitlingesni mirusiųjų miestai, kuriuose numindžioti takai ir nuvažinėti keliai rodo, kad jais kasdien šimtai gyvųjų vaikščioja lavonams duobių kastų. Pasaulyje viskas baigiasi mirtimi; nors patsai pasaulis dar ne greitai baigsis, bet mirtis kiekvienam šiame pasaulyje galą padaro. „Žmonėms skirta vieną sykį mirti“ (Žyd. 9,27). Šitoji ištarmė neatmainoma. Ištiesų, kokia tai niekadėja toji mirtis: iš motinos prieglobsties išveržia mylimiausį kūdikėlį, iš šeimos atima brangiausį asmenį, iš valstybės — gabiausius ir kilniausius piliečius. Dažnai jinai tai daro taip staiga, taip netikėtai tartum vanagas, aukštai iškilęs ore ir pastebėjęs paukštelį, perkūno greitumu puoląs žemyn prie savo aukos.

Tačiau iš kur toji mirtis atsirado pasaulyje? Dievas sutvėrė žmogų savo panašumu ir padarė jį visos kūrybos viešpatimi, sulygindamas jį beveik su angelu. Visa tai Dievas sutaisė rodos tam, kad tasai žmogus eitų į šaltą tamsų karstą, kad jisai supūtų ir taptų kirminų maistu. Tiesa, taip išrodo, bet tikrenybėje kitaip yra, nes „Dievas

sutvėrė žmogų nemirtingu“ (Išm. 2,23). Taigi, kas čia pasidarė, iš kur mirtis pasaulyje? — Tokius klausimus gvildeno jau senovės galvočiai, bet nesugebėjo jiems rasti atsakymų. Jie griebėsi įvairiausių teorijų: — apie vėlių keliones, apie dvilypį — gerą ir blogą dievą, apie žmogaus giminės sugadinimą kokio ten pasaulinio dievuko, tačiau mirties priežastis pasiliko jiems amžina paslaptis.

Tą paslaptį atskleidžia Šventasis Raštas: „Kaip per vieną žmogų nuodėmė įėjo į pasaulį ir per nuodėmę mirtis, ir taip mirtis perėjo ant visų žmonių, kadangi visi jame nusidėjo“ (Rom. 5,12). Pradžios knygoje yra užrašyta: „Kadangi ... valgei iš medžio, iš kurio aš tau buvau įsakęs nevalgyti, žemė bus prakeikta del tavo pasielgimo ... iki nesugrįši į žemę, iš kurios esi paimtas, kadangi tu esi dulkės ir vėl dulkėmis pavirsi“ (Prad. 3,17,19). Tat nepaklusnumas Dievui yra mirties priežastis ir mirtis yra bausmė už nuodėmę.

Mirtis savyje yra atsiskyrimas sielos nuo kūno ir kartu apleidimas to viso, ką žmogus myli ir mėgsta. Žmogus myli savo kūną, nes siela ir kūnas tai du senu draugu, susijungusiu viename žmogaus asmenyje. Žmogaus kūnas tai gražiausis organinio pasaulio kūrinys. Žmogaus organizmo grožį stabmeldžių galvočiai, jį begirdami, praminė „Mažuoju pasauliu“. Mirtis yra to gražaus „mažojo pasaulio“ sugriovimas ir sielos nuo tos grožybės persiskyrimas. Kiekvienas persiskyrimas turi savyje daug skausmo. Ką bekalbėt apie persiskyrimą tokių senų draugų kaip kūnas su siela!

Mirtis teikia labai nemalonaus įspūdžio, nes jinai vaizduoja žmogų, kenčiantį neapsakomas kankynes; tartum visi kalnai ant jo suvirto. Ir Šventasis Raštas nežino didesnio kentėjimo kaip „mirties ir pragaro“ kentėjimas. Panašiai ir žmogus, norėdamas išreikšti baisiai didelį skausmą, sako: „maniau, kad neištversiu, kad mirsiu!“

Tikrai svarstant dalyką, kiekvienas turėtų daugiau rūpintis savo siela, negu kūnu, nes kūnas yra žmogaus žemesnė dalis, siela gi aukštesnė: kūnas tai bakužė, siela gi

tos bakužės gyventojas; kūnas yra tarnas, siela gi viešpats; kūnas yra gyvulys, siela gi protas. Turėtų būti aišku kiekvienam, kad reikia turėti didesnio rūpesnio apie tą, kas yra kilnesnis: labiau reikia rūpintis gyventoju negu bakuže; labiau klausyti viešpaties, negu tarno. Tačiau žmogus elgiasi atžagariai. Jisai aukoja labai mažai laiko ir rūpesnio sielai, visas pastangas skirdamas kūno naudai; žmogus savo kūną maitina, rėdo, paikina ir lepina su aiškia sielos skriauda.

Kiekvienas žmogus, visų pirma, privalo atminti, kad mirtis atskirs jo sielą nuo to kūno, kurį jisai taip mylėjo su tokiu dideliu sielos pažeminimu. Jaunikaitis yra pilnas gyvybės ir tvirtas, mergaitė skaistaus veidelio, gražuolė! Bet kaip ilgai kiekvienas gali tikėti savo jaunystei, savo tvirtybei ir grožiui? Tvirtesni ir žymesni jau senai ilsisi kapuose. Statistikos skaičiai parodo, kad iš 95.000 mirštančių kiekvieną parą, du trečdaliu žmonių miršta nesulaukę 30 metų; reiškia dar labai jauni ir tvirti. Liga ir mirtis subiauroja kiekvieno žmogaus tą gražųjį kūną, paversdama jį į šaltą, šlykštų ir dvokiantį lavoną, kurio nuodai taip yra baisūs, kad juos įleidus į sveiko žmogaus organizmą, tuojaus jį visą sugadina ir užmuša. Tat kam čia mylėti tai, kas tuojaus pavirsta į taip šlykštų daiktą ir kam taip didžiuotis ir pūstis iš to, kas taip liūdnai pranyksta ir užsibaigia. „Memento mori!“ — atsimink, kad mirsi! — Tai yra tikriausis vaistas ištverti gerame.

Žmogus mėgsta draugiją, nes tam tikslui yra sutvertas — „homo ad societatem creatus est“. Pasaulyje yra įvairių meilių, būtent: šeimynos, draugų, tautos, sužieduotinio ir sužieduotinės, vyro ir pačios, motinos ir kūdikio; meilė mokykloje, ištrėmime ir kalėjimo nelaimėje įgyta. Mirtis sunaikina visus šitų meilių ryšius; jinai kiekvieną paveržia iš mylimųjų tarpo, palikdama artymuosius ir brangiuosius, kurie palydi lavoną tiktai ligi kapo. Ir tas jų paskutinis patarnavimas nieko lavonui nepagelbsti. Ištiesų, baisus ir skaudus yra tas nuo savųjų atsiskyrimas ir paskutinis atsisveikinimas.

Taigi, esant tokiam dalykų stoviui, ar verta mylėti? Gal geriau būtų turėti šaltą širdį arba būti visai be širdies, būti išgama? — Ne. Kiekvienas privalo turėti plačią ir didelę širdį, kuri ištesėtų visus mylėti, net ir savo priešus. Tačiau toji meilė turi būti tvarki ir protinga, kad nelaužytų Dievo įsakymų ir neapsunkintų sąžinės nuodėme. Meilė privalo turėti aukštesnius, dvasinius, ne materialinius, siekius. Žodžiu sakant, žmogus turi mylėti savo artymą Dievuje, nes tokia meilė pasiliks ir už karsto; visokią kitokią meilę, kūno ir žemųjų meilę, mirtis sunaikins ant visumet.

Žmogus mėgsta pinigus ir turtą, nes už pinigą visa galima gauti. Nors žmogus būtų nedoras ir suktas, bet jeigu turi pinigų, tai gali ne nuo vieno blogo išsisukti. Žmogui yra įgimta džiaugtis tuo turtu, kurį savo darbu ir vargu įgijo, bet yra daugelis ir tokių, kurie praleidžia visą laiką besirūpindami vien turtais ir visiškai nepaiso sielos reikalų. Daugelis net šventadieniais pramone užsiima, tartum šiokių dienų jau neužtektų. Atsiranda ir tokių, kurie suktybe, apgavimu ir vagyste krauja sau turtą. Kaip neprotinga tokia žmogaus gudrybė! Ką žmogus taip stropiai su Dievo garbės ir artymo skriauda sau renka, mirtis viską nusavins. „Plikas išėjau iš savo motinos įščios ir plikas sugrįšiu tenai" (Job. 1,21).

Žmogus trokšta garbės, ir tuomi jisai skiriasi nuo gyvulių. Ištiesų, ko gi žmonės nedaro, kad daugiau garbės ir šlovės įgijus! Dirba, alsinasi ir mokinasi per kiaurus metus, nesigailėdami nei lėšų, nei sveikatos ir net gyvybės. Tai visa daro, kad nors laikinai tartum meteoras žybtelti pasaulyje ir gauti iš žmonių pagyrimo ir išgarsinimo. Tačiau kaip nepastovi toji žmonių nuomonė ir nuo jos priklausanti garbė! Jau senis Ovidijus apie ją dainavo: „Et tantum constans in levitate sua est" — yra pastovi tiktai savo svyravime.

Mirtis išrengs kiekvieną ligi nuogumo, nors ir labiausia garbės užsitarnavusį. Kaip paukštis, perlėkdamas per orą, nepalieka jokio pėdsako ir kaip laivas, plaukdamas per jūres, nepalieka po išsiskirsčiusių vilnių jokio ženklo — taip ir žmogus kuomet miršta; buvo ir jau nebėr, tartum jo

niekad pasaulyje ir nebūta. Karsto antvožas amžinai jį užvoš ir kapinėse dar vienas kapas prisidės, bet toji didžiulė pasaulio mašinerija eis toliau savu keliu: saulė švies kaip ir seniau žemelei, lietūs lis ir vėjai pūs, ir žmonės sugrįš namo kaip ir pirma kiekvienas prie savo darbo; pakalbės, paklegės, paraudos ir... užmirš. Buvo ir jau jo nėra; viskas užbaigta! Todel ir Šentasis Raštas šaukia: „Verk numirėlio, nes jo šviesybė užgęso“ (Eclus, 22,10). Žmogaus didybė ir kartu su ja pasaulio garbė sutriško tartum muilo burbulas. Taip atsitiko milionams mokytų, kilnių, gabių ir garbingų vyrų, taip atsitiks ir kiekvienam. Nors žmogaus vardas būtų ir istorijoj minimas, jam iš to garsaus vardo nėra jokios asmeninės naudos. „Laudantur ubi non sunt et cruciantur ubi sunt!“ — jie giriami, kur jų nėra, ir kryžiuojami, kur jie yra, gerai pasakė šv. Augustinas apie stabmeldžių didvyrius. Todel kiekvienas žmogus, prisiminęs mirtį, privalo būti išmintingesnis ir nepaisyti tuštybės ir garbės troškimo, bet verčiau turi stengtis prisiminti dažniau Dievą ir Jo įsakymus, sąžinę ir amžinastį.

Mirtis yra kentėjimų ir karionės užbaiga, bet kartu ir nuopelnų. „Ką padeda žmogui, jei jis laimėtų visą pasaulį, savo gi sielai kęstų nuostolį“ (Mat. 16,26). „Todel kolei turime laiko, darykime gera visiems, labiausia gi tiems, kurie yra iš tikėjimo šeimynos“ (Gal. 6,10). „Turtingasis, kuomet užmigs, nieko nepasiims su savim; atvers savo akis ir nieko neras“ (Job. 27,19).

Sv. Rašte yra daug tokių perspėjimų apie gerą šio gyvenimo laiko sunaudojimą. Ne tam jis yra žmogui duotas, kad jisai tiktai valgytų, gertų ir žaistų, nes ir neprotingi gyvuliai taip daro, bet tam, kad jisai čia ant žemės dirbtų, kovotų ir nuopelnus rinktų. Šitas gyvenimas, tai ne gyvenimas, bet lėta mirtis; kiekvieną valandą žmogus slenka arčiau mirties. „Kasdien mirštu“, sako šv. Povilas. Žmogus privalo tai gerai suprasti ir dažnai sau prisiminti. „Nes tobūlas pasaulio paniekinimas, karštas troškimas kilti dorybėse, prisimarinimo meilė, atgailos darbai, greitas paklusnumas, išsižadėjimas savęs ir visokių kentėjimų del

Kristaus meilės nukentimas — didžia laimingo mirimo viltimi mus pripildys." (Apie Kristaus Sekimą, 23,4).

Mirtis yra paskutinis žmogaus žingsnis į amžinastį, bet baisus žingsnis. Vargdieniams ir nelaimingiems mirtis rodos turėtų būti laukiamas svečias, bet, deja, juos kankina baimė — kas jiems po mirties atsitiks. Kiekvienas gerai žino, kad su mirtimi viskas dar nesibaigia, bet tiktai prasideda tikras gyvenimas. Tačiau koks bus tasai gyvenimas — laimingas ar kankynių ir kentėjimų pilnas to niekas nežino, ir tasai nežinojimas kiekvieną kankina.

Romos galvočius Seneka (82 laiške), paduodamas mirties baimės priežastį, sako: „Todel biaurimės mirtimi, kad tai, kas čia yra, jau žinome, bet tai, kur turime nukeliauti, nieko nežinome; baimė mus paima del to, kad nežinome. Prie to dar pridėkime įgimtą tamsybių pasibiaurėjimą, kur mirtis mus veda. Jeigu kas netikėtų dainių apysakoms apie pragarą, tai jį kitokia baimė ima. Nes lygiai bijomėsi, kad nebūtų pragare, kaip kad niekur nebūtų — „aeque enim timent, ne apud inferos sint, quam ne nusquam."

To, kad „niekur nebūtų", krikščionys nesibijo. Tačiau, šiaip ar taip, teisingas Dievo teismas ir tas klausimas, kas žmogų anapus karsto laukia — toji didelė amžino gyvenimo paslaptis kiekvieną baugina. Visokia žmonių žinia baigiasi prie karsto ir tiktai viena tikyba gali nušviesti būsimų dalykų stovį. „Žmonėms skirta vieną sykį mirti, paskui gi būna teismas." (Žyd. 9,27). Reiškia visi turės pasirodyti prieš Kristaus sostą. Kokia bus to teismo ištarmė ir kokios bus to naujojo gyvenimo sąlygos, tikyba aiškios žinios nepaduoda. Bet žmogui užtenka žinoti, kad už elgimąsi sulig Dievo įsakymais, laukia jo laimingo gyvenimo atlyginimas vienybėje su Dievu dangaus karalystėje, už blogą gi elgimąsi jo laukia amžino nuo Dievo atmetimo ir nelaimingo gyvenimo bausmė.

Toji tai neaiški už karsto gyvenimo žinia, bet dar labiau tas svyravimas — kokios iš teisingo Dievo teismo galima laukti ištarmės — visuose sukelia mirties baimę. Jos bijojosi net toksai šv. Hilarionas: „Mano siela, kalbėjo tasai

šventasis, kodel bijai išeiti iš kūno! 80 metų tarnavai ištikimai Kristui; kodel bijai eiti pas Jį?“ Ką gali pasakyti mirties valandoje tie, kurie per ilgą savo gyvenimą gal tiktai 80 valandų ištikimai Dievui tarnavo? Todel kiekvienas žmogus, pakol sveikas, privalo gerai prisirengti prie to paraginimo į Dievo teismą: „Duok apyskaitą savo užveizdavimo.“ (Luk. 16,2). Teprisižiūrie kiekvienas žmogus į tą Dievo teismą, kad kartais jisai neužkluptų jį neprisirengusį.

Šeštoji Konferencija.

Dievo Teismas.

„Žmonėms skirta vieną sykį mirti, paskui gi būna teismas“ (Žyd. 9,27).

Tuojau, kaip žmogus numiršta, jo vėlė stoja į Dievo teismą, kuris įvyksta vienu akimirksniu. Dar tie, kurie stovi prie mirštančio lovos, nežino ar ligonis tikrai numiręs — vieni šnabžda, kad jau miręs, kiti sako, kad dar, turbūt, gyvas ir žiūri ar širdis dar tvaksi, ar dar yra koks nors gyvybės ženklas — jo vėlė jau nuteista ir ištarmė jau įvykinta. Dievo darbai yra be galo tobūli, anot teologų mokslo. Kuomet žmogus reikalauja didelio darbo ir daug laiko, tai Dievas vienu savo veiksmu tobūlai tai atlieka. Paprastai kunigai sakyklose ir dievoti autoriai savo asketinėse knygose nupiešia tą Dievo teismą analoginiai, tai yra panašiai žmonių teismams. Taigi kalba, kad kaip tik žmogus numiršta, jo vėlė įeina į teismo rūmus, kuriame ant sosto rūsčia išvaizda sėdi Kristus; paskui ateina skundikas-velnias ir gynėjas-angelas sargas, jo tėvai ir mokytojai, skųsdami, kad jisai neklausęs jų patarimų ir įsakymų. Pagaliaus atnešą gyvenimo knygą, kurioje yra surašyti visi žmonių darbai. Blogus darbus padeda ant vienos svarstyklės, o gerus ant kitos; kuri svrstyklė persveria, tokia būna ir ištarmė.

Tai taip žmonės įsivaizduoja Dievo teismą, nes kitaip kalbėti ir negalima, kaip tik imant tų pačių žmonių gyvenimo panašumą. Tikrai sakant, tokio prisiruošimo į teismą nėra. Tenai yra tiktai teisėjas Kristus ir žmogaus vėlė. Patsai teismas yra toks smulkus ir toks aštrus, tartum visi

pasaulio teismai kartu susirinko kaltinamąją vėlę pasmerktų. Kodel? — Todel, kad teisėju yra patsai Jezus Kristus, žmonijos Išganytojas ir Dievas. Juo daugiau žmogus čia ant žemės turėjo būti Dievui ištikimas ir dėkingas, tuo labiau po mirties bus aštresnis jo teismas. Aštriausiai bus teisiami kunigai, nes Kristus — virš visiems žmonėms suteiktų lygių malonių: įgimtų dovanų, antprigimtinio tikėjimo ir šv. Sakramentų, vidujinių malonių ir įkvėpimų turtą — atidavė jiems dar žmonių sielas, padarė juos šv. Sakramentų dalintojais ir tiek jais pasitikėjo, kad nuo jų malonės Jisai pats priklauso. Šv. Mišių atnašoje Kristus nužengia iš dangaus žemėn, šv. Komunijoje kunigai patys valgo ir duoda kitiems valgyti Jo Švenč. Kūną, nešioja Jį procesijoje ir pas ligonius. Vienu žodžiu, tasai Kristus būna kunigų rankose tartum kūdikis savo motinos rankose; jie gali su Juo kaip nori pasielgti: gali tas šventas Paslaptis tobūlai atlikinėti ir gali tai daryti nevykusiai, šventvagiškai. Kadangi Kristus tiek kunigams pasitikėjo kaip niekam kitam iš žmonių, taigi ir Jo teismas bus jiems aštresnis, negu kitiems žmonėms. Kunigas privalo prisiminti šv. Povilo žodžius: „kad kartais, kitiems apsakojęs, pats nepasidaryčiau peiktinas.“ (1 Kor. 9,27).

Po kunigų aštriausios Dievo teismo ištarmės susilauks žmonių valdovai ir vadai, antai karaliai ir kunigaikščiai, aukštieji valdininkai, politikai ir diplomatai, tėvai, globėjai ir mokytojai. Šitie visi yra tartum pasaulio žibintuvai, į kurių darbus daugelio milionų žmonių akys yra atkreiptos; juo didesnė jų viršenybė ir galingesnė įtekmė, tuo Jezui Kristui — „Karalių Karaliui ir Viešpačių Viešpačiui“ jų atsakomybė bus didesnė ir jų teismas aštresnis. Taigi gerai tesupranta šitą pagrindinę tiesą pasaulio galiūnai, žmonių vadai ir šeimynų užveizdos ir teeinie savo pereigas ne sauvališkai, skriausdami silpnesnius, bet teisingai, kaip pridera užveizdoms, kuriems anksčiau, negu tikisi Kristus gali tarti: „Duok apyskaitą savo užveizdavimo, nes jau nebegali toliau būti užveizda.“ (Luk. 16,2).

Toliau, baisaus Dievo teismo susilauks katalikai, kuriems Viešpats davė visa, ką tiktai galėjo duoti. Dievas

davė jiems tikrą tikėjimą, sulig kuriu juos išauklėjo namieje ir mokykloje, davė jiems žymų skaičių pavyzdingų sekėjų, darbščių, jų siela rūpestingų kunigų, kurie teikė jiems šv. Sakramentų. Pagaliaus, Dievas davė jiems visa, kas tik žmogų veda prie doro gyvenimo. Katalikams Dievo teismas bus daug aštresnis, negu kitiems krikščionims.

Kristus, žmonijos Teisėjas, yra visokios šventybės šaltinis. Juo žmogus doresnis, tuo labiau biaurisi ir mažiausia nuodėme. Gerai išauklėtas asmuo drovisi viso, kas tiktai yra bloga. Aukštesnį mokslą baigę asmens turi labai plačią sąžinę ir stengiasi net pateisinti ir didžiausias nuodėmes žmogaus silpnybe, aplinkybių susibūrimu ir nelaimingu atsitikimu. Kristaus teisme tokių laisvų pasiteisinimų nebus. Išganytojas pasmerks ne tiktai didžiausias nuodėmes, bet ir anas, sulig pasaulio moralumu leistinas ir toleruojamas.

Kristus yra visažinąs ir Jisai teisia nepermaldaujamu ir neatšaukiamu teisingumu. Tame teisme tėra tiktai viena instancija, pirmutinė ir paskutinė, nuo kurios ištarmės nėra jokios apeliacijos. „Jeigu medis parvirs į pietus ar į žiemius, ant kokios nors vietos parvirs, ten bus“ (Ecles. 11,3). Čia ant žemės nuo žmonių teismo galima pasislėpti; iškalbus gynėjas gali pertikrinti teisėjus kaltininką nekaltu esant arba gali sumažinti kaltę. Tenais niekas neišsimeluos ir neapsigins nors ir Cicerono iškalbą turėtų. Kristaus kiekvieno žmogaus sieloje, tartum adaroje knygoje, skaito ir slapčiausias mintis ir tuos širdies gilumoje užslėptus jausmus. Čion teismas dažnai vaduojasi sumažinančiomis prasikaltimo aplinkybėmis; gynėjas gali sugraudinti, suminkštyti teisėjus. Tenai gailestingumo nėra, bet tiktai kietas nepermaldaujamas teisingumas. Nieko negelbės nei Dievo Motinos užtarimas, nei Šventųjų tarpininkavimas; nutils gailestingumas ir nurims tie, kurie šiandien yra pas Dievą žmogaus užtarytojais. Kas tokio teismo neišsigąstų ir kas iš laiko nesirūpintų išvengti jo pasmerkimo, tasai yra labai neišmintingas ir sau didžiausis priešas.

Išganytojas teis žmogų už jo blogus darbus, už kuriuos ir žmonės jį teisia. Kuomet žmogus prisimena savo praėjusių metų prasikaltimus, jisai privalo sušukti su Pranašu:

„Mano nedorybės perviršijo mano galvos plaukų skaičių" (Ps. 39,13). Žmogus yra pilnas nuodėmių ir tai tokių biaurių ir šlykščių, kurios jame apsireiškė jau pirmose jo jaunystės dienose. Tiesa, vaikas išpažįsta jas atgailos Sakramente, bet tos išpažintys yra mažos vertės, nes dažnai būna be atatinkamo prisiruošimo ir be gailesčio. Ne vienam pasitaiko ir šventvagiškai atlikti ta išpažintis. Tokios išpažintys, vieton kaltininką pas Dievą išteisinti, dar didesnę Jo rūstybę užtraukia. Ne visumet būna vertesnės ir vėlesnės išpažintys, atliekamos vien iš papročio. Po tokių išpažinčių žmogus nepasitaiso, bet dar daugiau ištvirksta ir dažnai visiškai savo dvasios priedermes apleidžia.

Žmogus bus teisiamas ir už savo žodžius. „Sakau gi jums, žmonės teismo dieną duos atskaitą iš kiekvieno nenaudingo žodžio, kurį jie kalba" (Mat. 12,36). Kas tie per nenaudingi žodžiai? Tai yra tuščios, nuobodžios, jokio pamokymo neteikiančios ir veltui laiką aikvojančios kalbos. Jeigu tenai bus teisiami nenaudingi žodžiai, tai ką gi bekalbėti apie kriminaliniu prasikaltimo vertės žodžius, antai artymo šlovės nuplėšimas, šmeižimas ir įvairios jaunas sielas teršiančios bei piktinančios kalbos. Dievas savo teisme aštriai nubaus liežuvio nuodėmes, nes jos daug skriaudos pagimdo visuomenėje.

Žmogus bus teisiamas lygiai ir už savo mintis bei slaptinguosius jausmus. Tesuskaito jisai, jeigu gali, tuos milionus puikybės, pavydo, neapykantos, keršto ir visų kitokių minčių, kurios ilgų metų bėgyje perūžė per jo galvą ir užnuodijo tą jo nekaltą širdį. Dievo teisme jam bus patiekta visų jo pasielgimų pilniausia apyskaita. Mintis yra dvasios veiksmas ir jinai įvertina žmogaus darbus. Žmonės neturi teisės spręsti apie kitų mintis ir jausmus, nes jų nepažįsta ir negali pažinti. „De internis non judicat praetor" — minčių teisėjas nesprendžia, anot romiečių priežodžio. Nei angelas-sargas, nei velnias-gundytojas nežino ką žmogus mąsto ir ką jisai savo širdyje jaučia. Tiktai vienas Dievas, „teiraująsis širdžių ir strėnų" (Ps. 7,10), turi pilną teisę žmogaus sielą teisti, nes Jisai pažįsta ją ir žino visas dvasios mintis ir širdies paslaptis.

Dievas teis žmogų ir už gerus darbus, kokius turėjo atlikti, bet neatliko. Kunigas kasdien šv. Mišių atnašoje per Paaukojimą meldžiasi: „Priimk, Šventasai Tėve, tą nesuteptą Auką už nesuskaitomas mano nuodėmes ir apsileidimus!“ Reiškia gero darbo apleidimas, už kurį yra atnašaujama permaldavimo auka, yra nuodėmė. Tų gi gero apleidimų pas žmogų yra nesuskaitoma daugybė, tačiau kaip dažnai jisai visiškai to nelaiko už nuodėmę. Žmogus turi užtektinai laiko ir nežino ką su juo daryti. Vieton skaityti geras knygas ir laikraščius, apsišvietęs žmogus praleidžia laiką, beskaitydamas tuščias apysakas arba mažos vertės raštus. Jisai gali, nuolat naudodamasis proga, šelpti labdaringas įstaigas arba naudingas organizacijas; jisai privalo rūpintis daugiau savo šeimos gerove, kad paskui nereiktų klausytis savo vaikų karčių išmėtinėjimų. Romos cezaras Trajanas, dienos metu nieko gero nepadaręs ir vakaro sulaukęs, nusiskųsdavo savo draugams, sakydamas: „Amici, diem perdidi!“ — draugai, dieną pragaišinau! Kristaus pasekėjai, Jo dieviška malone padedami, negali artymo gerove nesirūpinti. Šv. Povilas sako: „Kolei turime laiko, darykime gera visiems“ (Galat. 6,10).

Žmogus lygiai bus teisiamas ir už savo gerai atliktus darbus. „Ego justitias judicabo“ — Aš teisiu teisingumus (Ps. 22,3). Žmogaus teisingumai — tai jo maldos, jo išpažintys ir šv. Komunijos, jo išmaldų davimas ir pasninkas. Aname teisme jisai bus klausiamas kokią turėjo intenciją, atydą ir kokiame dvasios susitelkime jisai meldėsi. Ar jisai nieko neslėpė per išpažintis; ar po jų jisai pataisydavo savo gyvenimą? Ar jo tikėjimas buvo gyvas ir darbais patvirtintas? Ar jo gailestingumas buvo tyras, Kristaus dėsniais pamatuotas? Žodžiu, kaip kviečiai vėtykloje, taip Dievo teisme žmogaus darbai bus persejoti. Tad visai nestebėtina, kad net ir šventieji bijo to teismo. „Neik teisman su savo tarnu, Viešpatie, šaukia Pranašas, nes neišsiteisins prieš Tave nė vienas gyvūnas!“ (Ps. 42,2). Ir ištikrųjų, kada žmogus blaivai ir rimtai pamąsto apie Dievo teismą, jisai nepasijunta kaip ištaria: „Kas galėtų atsirasti be kaltės ir kas galėtų būti išganytas!“

Kas, tokiu būdu, reikia daryti, kad būtų galima išvengti to pasmerkimo Dievo teisme? — Tasai Kristus, pirma negu teisybės teisman žmogų šaukia, įsteigė čionai ant žemės pasigailėjimo teismą — atgailos Sakramentą. Kas tik šitame gailestingumo teisme buvo išpažinta, atgailota ir dovanota, tai aname teisingumo teisme bus užmiršta. Tarp tų dviejų teismų yra didelis panašumas: aname teisme bus Kristus ir žmogus; atgailos Sakramente gi — žmogus ir Kristus kunigo asmenyje, einančio Kristaus atstovo pereigas. Tenai ir čia žmogus yra kaltininkas, skundėjas ir savęs gynėjas, bet ten teisingumo teismas pasmerkimui, čia gi tasai teismas gailestingumui ir atleidimui; ten žmogui bus pasakyta: „Eik šalin nuo manęs, prakeiktasai, į amžinąją ugnį!“ (Mat. 25,41), čia gi yra sakoma: „Ego te absolvo!“ — aš tave išrišu; eik ramybėje ir daugiau nenusidėk! Žmogus, jausdamas, kad jisai esąs didelių nuodėmių kaltas, privalo štai kaip elgtis: jisai privalo mesti visokią baimę ir žmonių paisymą ir imtis drąsiai tos vienintėlės išsigelbėjimo priemonės — atgailos Sakramento. Gailestingumo teismo teisėjai atvira širdimi priglaus ir nuramins kiekvieną nusidėjėlį; jie pakels jo dvasią ir sutaikins su Dievu; ir tokiu būdu užtikrins amžino išganymo laimę.

Septintoji Konferencija.

Pragaras.

„Tuomet jis sakys ir tiems, kurie bus kairėje: Eikite šalin nuo manęs, prakeiktieji, į amžinąją ugnį, kuri prirengta velniui ir jo angelams“ (Mat. 25,41).

Konkretinis žmogaus tikslas čia ant žemės yra visada, visur ir visame Dievo įsakymų pildymas. Žmogus, sekdamas tuos Dievo įsakymus, Jam tarnauja, garbina ir tikrai Jį myli; tuo pačiu jisai save tobūlina Dievo panašume. Už tai jisai sulaukia atlyginimo, vienintėlės čia ant žemės laimės — ramios sąžinės.

Tai, kas atitraukia žmogų nuo jo tikslo, vadinasi Dievo įsakymų sulaužymas, nuodėmė. Už tai žmogus turi tikėtis bausmės: sąžinės neramumo, kentėjimų bei vargų ir pabaigoje didžiausio blogo — mirties. Tačiau, kadangi Dievas yra amžinas ir žmogaus siela nemirtinga todel tikroji Dievo įsakymų atlyginimo ir bausmės sankcija, įvyksta aname už karsto gyvenime. Toji bausmė vadinasi pragaru, atlyginimas gi — dangumi.

Į klausimą — ar yra pragaras? — materialistai ir pozitivistai šaukia, kad ne — nebuvo ir nėra! Paskui gi juos visa ištvirkėlių ir netikėlių minia. Jų žodžiais kalbant, pragaras esąs tiktai kunigų prasimanymas, kurie žmones tartum kokius vaikus baubu gązdina. Tai esąs klerikalų fanatizmas, paeinąs iš viduramžių. Pragaro gali nusigąsti sermėgius-kaimietis, bet ne žmogus, baigęs aukštus mokslus. Dievas tartum neturėtų ko veikti kaip tik žmogaus sielą amžinai pragare spirginti. — Net ir tikintieji žmonės kar-

tais paabejoja apie pragaro amžinąją bausmę: „Argi tai galimas daiktas, kad gailestingas Dievas baustų žmogų amžinai! Suprantama, kad po mirties bus kokia nors nedorėliams bausmė; tačiau, kad ji tęstusi net per amžių amžius, tai negalimas daiktas, tai priešinasi Dievo gailestingumui.“ Kiti vėl sako: „Pragaras, kokiu jį kunigai supranta, yra filosofinė nesąmonė“, ir bando net tai priparodinėti, argumentuodami, kad visi žmogaus veiksmai yra apriboti ir pabaigiami, todel ir jo moraliniai blogi darbai turi savyje tiktai apribotą ir pabaigiamą piktybę. Antra, tie darbai kartais tęsiasi labai trumpai, tik vieną valandėlę. Taigi aišku, kad tai priešinasi Dievo teisybei, nes už tai, kas yra apribotu — aliquid finitum — ir už mažą valandėlę, būtų amžina bausmė. Todel, jų išvada, pragaro bausmės amžinumas yra logiškai negalimas daiktas.

Visokiems panašiems priekaištams reikia atsakyti, kad yra ir turi būti pragaras, nes to reikalauja mūsų protas ir moralūs žmogaus jausmai, kad po mirties būtų kokia nors už nuodėmes bausmė. Argi žmogus nemato savo akimis, kad daugelis kriminalinių prasikaltimų čia ant žemės nenubausta? Paėmus į rankas istoriją galima rasti ilgą kriminalistų pynę, kurie upeliais liejo žmonių kraują; kurie pridirbo baisybes žalos, šaukiančio dangun atkeršijimo, ne tik atskiriems asmenims ir šeimynoms, bet ir ištisoms tautoms. Tai vis „ob rationem status“ politinės valstybės idejos naudai; privatiniame gi žmogaus gyvenime tų aukštųjų diplomatų būta be galo — be krašto žiaurių ir gudrių sukčių, nesuvaržomų jokiomis teisėmis. Ne tiktai senoji Roma turėjo savo Sullą ir Dioklecioną; jų nestinga ir krikščioniškų tautų bei valstybių tarpe. Kartais čia ant žemės juos Dievas baudė, kaip antai Antiochą, kuris meldėsi į Viešpatį; bet iš Jo negavo pasigailėjimo (2 Makab. 9,13); utėlės jį gyvą suėdė. Tačiau ne visus pasiekė tokia bausmė; jų daugelis mirė naturalia mirtimi aukštoje garbėje bent pas savuosius. Bet jeigu yra Dievas, Kuris tikrai yra, ir jeigu kiekviena piktadarybė turi būti nubausta, kuri būtinai turi būti nubausta, todel, jeigu šiame gyvenime toji piktadarybė nebūna nubausta, turi būti kitas

gyvenimas ir kita vieta, kur kiekviena nedorybė bus atatinkamai nubausta; ir toji vieta vadinasi pragaras.

Kiek yra skriaudų tarp paprastų žmonių! Kiek nuskriaustų našlių ir našlaičių; kiek prigautų ir išniekintų silpnų mergaičių, kurios ar tai nedrįso ieškoti atlyginimo šiame teisme arba iš priežasties priparodymų stokos teismas kaltininkus nuo bausmės paliuosavo. Tie vergšai ir žemės vabalėliai, nerasdami teisingumo pas žmones, šaukiasi prie Dievo: „Dievo teisman aš tave šaukiu; tenubaudžia tave Dievas ir teprakeikia!" Viešpaties gi pranašas gieda: „Džiaugsis teisingasis kada regės atkeršijimą; savo rankas nusiplaus nusidėjėlio kraujuose (Ps. 57,11), nes žmogus yra apsigimęs, kad teisingumas reikalautų nedorybės nubaudimo.

Reikia atminti, kad blogos, veidmainingos ir nešvarios mintys į žmonių teismą visiškai nepapuola, nes žmones apie jas nežino. Tačiau tokios mintys ir toki geismai, būdami dvasios veiksmais, iš moralinio atžvilgio yra blogu ir nedorybe, tad ir už juos pridera bausmė. Čia ant žemės tos bausmės nėra, todel turi būti kita vieta, kur tos laisvos ir nepažebojamos dvasios sulauks atatinkamos bausmės; ta gi vieta vadinasi pragaras.

Su proto balsu dar eina visų tautų ir gentkarčių, be skirtumo tikybos ir civilizacijos, bendras jausmas ir įsitikinimas, kad pragaras yra. Po mirties bausmės vietą graikai vadino Hades, romiečiai — Orka, senieji germanai — Heli, lietuviai — Pragaras. Senieji žydai ir rabinai tikėjo į pragaro bausmes; lygiai į Dievo teismą ir piktųjų bausmę tiki ir magometonai. Pagaliaus visuose be išimties stabmeldžių mituose randasi amžinosios pragaro bausmės tikėjimas.

Tačiau ką toji pragaro bausmė reiškia ir kaip toji pasmerktųjų nelaimė suprantama? Apie tai stabmeldžiai, tiktai, proto šviesos vedami, nieko tikro pasakyti negalėjo. Tat žmogaus protui turėjo ateiti į pagalbą, kaip ir kituose svarbiuose klausimuose, Dievo apreiškimas. Ir štai jisai randasi Šv. Evangelijoje: „Atstokite nuo manęs jūs,

piktadariai“ (Mat. 7,23). „Eikite šalin nuo manęs, prakeiktieji, į amžinąją ugnį, kuri yra prirengta velniui ir jo angelams“ (Mat. 25,41). Šiais Išganytojo žodžiais yra išreikšta visa pragaro bausmės įtalpa ir visos josios ypatybės. Nuo Dievo atstūmimas ir atmetimas yra didžiausia pragaro bausmė. Dabar tos nuo Dievo atmetimo bausmės negalima gerai suprasti ir negalima jos atatinkamai įvertinti, nes žmonės Dievo kaip reikia nepažįsta.

Visgi galima įsivaizdinti nors silpną to dalyko panašumą bei palyginimą. Kas iš žmonių savo gyvenime nepatyręs sąžinės neramumo? Pirmiausia tai jaučia dievoti asmenys, kurie, ilgus metus išgyvenę be nuodėmės, susibūrus aplinkybėms, geidulių apsvaiginti, įpuolė į kokią biaurią nuodėmę. Tuomet juos apima neapsakoma gėda gailestis, baimė ir nusiminimas. Ką tai reiškia? Tai reiškia sielos nuo Dievo nuodėme atskirtos dejavimą ir dūsavimą; ir juo ta nuodėmė biauresnė, juo toji piktadarybė didesnė; juo mažiau siela čia nubausta, tuo sąžinės graužimas aršesnis. Siela jaučia, kad Dievui labai nusidėjo ir kad Jo rūstybėn papuolė. Štai kodel jinai nerimsta ir žiauriai kankinasi.

Galima palyginti šitą atsitikimą su svarstomuoju dalyku. Kada žmogaus siela išeis iš kūno, tuomet jinai regės Dievą ir supras Jį taip, kaip Jisai yra savyje; Jį pamylės ir trokš su Juomi būti amžinai, nes tame yra jos visa laimė. Tačiau jam bus pasakyta: „Eik nuo manęs šalin!“ (Mat. 25,41). Todel galima suprasti kokis tai skausmas ir nusiminimas apims pasmerktąjį ir kokis bus jojo susikrimtimas: „Galėjau būti išganytas ir netapau!“ Tai tokios mintys jį kankins amžinai pragare.

Kiek tai vėl jaunų asmenų papuolė į taip vadinamą nelaimingą meilę! Kas gi jiems atsitiko? Iš kur tasai nuliūdimas, melancholija ir nusiminimas, kuris priveda net iki nusižudymo? Asmuo pamylėjo kitą visa savo jauna širdimi, bet tapo jo atmestas — tai viskas. Tat jeigu mylimojo asmens laikinas atmetimas suardo žmogaus gyvenimą, tai ką gi bekalbėti apie Dievo atmetimą, Kurį siela tikrai pažinusi ir tvirčiau pamilusi negu visos pasaulio meilės kad sugeba jo širdį užkurti! Panašiai ir kasdieniniame gyvenime

— iš tėvonystės ar šeimynos teisių atmetimas, ir iš kariuomenės, iš tarnautojų vietos arba iš draugijos išmetimas — visados yra laikomas didžiausia bausme. Pažymėtas tokia atmetimo bausme akių nedrįsta pakelti; jam šis didžiulis pasaulis darosi per ankštas ir per troškus, nes gėda ir nešlovė jį kankina. Kada Dievo teisme siela pamatys „veidas į veidą", tuomet supras, kad tasai Dievas yra žmogaus tėvas, jo širdies ir minties įtalpa; reiškia, Jisai yra žmogui visakuom. Bet tasai Dievas neteisingo žmogaus išsižada ir varo nuo savęs šalin! (Mat. 25,41).

Visokiuose tikėjimo persekiojimuose, kur jie tik būtų, bažnyčios uždarymas, kaip pavyzdžiui Kražiuose, yra viena didžiausių bausmių. Ir kada jau paskutinį kartą laikomos šv. Mišios, nešamas iš bažnyčios Švenč. Sakramentas ir gesinama amžinoji lemputė, tai tūkstantinėje minioje nė vieno nesiras, kurio širdies skausmai nevarstytų ir jo krūtinės neslopintų. Kas gi tiems žmonėms pasidarė? Rodos bažnyčias jie turi kaimynystėje, Dievas yra visur, nors ir suodinoje bakužėlėje Jis galima garbinti. Tiesa, bet Dievas gyveno bažnytkiemio viduryje, savų žmonių tarpe. Uždarant bažnyčią tartum Dievas iš jų tarpo prasišalina ir jie liekasi nuo Jo atskirti; štai kame tasai verksmas ir raudojimas Tat jeigu bažnyčios užgrobimas ir uždarymas nuliūdina visą apylinkę, tai kas gi bus, kada patsai Dievas nuo žmogaus atsitolins ir lieps trauktis šalin! Galima įsivaizdinti koksai tuomet apims tą nelaimingą žmogų nusiminimas ir skausmas.

Ir kur jam reiks eiti? Į ugnį! Pagrindinė pragaro bausmė yra nuo Dievo atmetimas. Toji bausmė teologų kalboje vadinasi „poena damni" — Dievo nustojimo, viršiausiojo gero netekimo bausmė. Pragare dar yra ir kita bausmė tartum priedas — „poena sensus" — jausmų bausmė, u g n i s. Toji ugnis degina, bet nesudegina, nes bausmė turi būti amžina; jinai degina, bet nešviečia, nes pragare nieko nėra. Pragaro ugnis turi tokią baisią deginančią jėgą, kuri palyginta su paprasta ugnimi tebus tartum tiktai tikrenybės atspindys.

Randasi asmenų, kurie sako, kad tai negalimas daiktas, nes Kristaus žodžius „eikite į ugnį“ reikia suprasti kaip palyginimą: kaip ugnis kankina kūną, taip panašiai pasmerktoji pragare vėlė bus kankinama mintimi, kad jinai yra nuo Dievo atmesta. Jie vėl vaduojasi dėsniu, kad medega negali veikti ir daryti įtakos į dvasią; pasmerktojo vėlė, būdama dvasinė jėga, negali jausti ugnies, kuri yra medeginė jėga. Šv. Rašto egzagezos principas reikalauja, kad šv. Rašto tekstas būtų suprantamas literaliai—taip kaip parašyta, jeigu tame nėra jokios nesąmonės. Šiuo gi klausimu kaip tik nėra tosios nesąmonės ir štai kodel: Evangelijoje randasi aiškūs Kristaus žodžiai, skirianti moralinę pragaro kankynę — antai sąžinės graužimą, nusiminimą — nuo jausmų bausmės, ugnies. Štai ką Kristus kalba apie papiktinimą: „Jei tavo ranka tave piktina, nukirsk ją, nes tau geriau įeiti į gyvenimą luošam, kaip turint abi ranki eiti į pragarą, į neužgesomą ugnį, kame jų kirminas nemiršta ir ugnis negęsta... Jei tavo akis tave piktina, išmesk ją; geriau tau vienakiui įeiti į Dievo karalystę, kaip turint abi aki būti įmestam į ugnies pragarą, kame jų kirminas nemiršta ir ugnis negęsta“ (Mork. 9,42—47). Šituos žodžius štai kaip reikia suprasti: jeigu būtų kas nors žmogui taip reikalinga, kaip ranka ar koja, arba taip brangu kaip akis kaktoje, tačiau tai kliudytų jo sielos išganymui, jisai turi patsai savo laisva valia išsižadėti tokio reikalingo daikto, pertraukti ryšius su tuo taip jam brangiu asmenimi, nes kitaip yra pavojus savo sielą prarasti pragaro amžinoje ugnyje.

Reikia pastebėti, kad tame viename tekste Kristus mini keturis kartus „negęstančiąją ugnį“ ir tris kartus „nemirštantį kirminą“, duodamas tuomi kuoaiškiausia suprasti, kad pragare be moralinės kankynės yra dar ir materialinis ugnies kentėjimas. Šiuos šv. Rašto žodžius taip supranta Bažnyčios Tėvai, ypač šv. Augustinas, kuris moko, kad ne tiktai pragare, bet ir skaistykloje šalia moralinės bausmės yra dar ir ugnies bausmė. Tat pragare yra materialinė ugnis: ir tame apsireiškime nėra jokios nesąmonės. Jeigu kas užklaustų — kaip gali materialinė ugnis turėti įtakos į nemirtingą sielą — tai jo galima irgi užklausti: kokiu gi būdu

dabar žmogaus siela, nors ir dvasinė jėga, gauna įspūdžių jausmais iš regimojo, materialinio pasaulio? Reiškia medega veikia į dvasią. Gal kas pasakys, kad tai įvyksta su kūno organizmo pagalba, su kuriuo siela yra bendrai surišta. Labai gerai. Tat jeigu nepriešinga protui, kad dabar šiame gyvenime į žmogaus sielą darytų įtakos materialinis kūno organizmas, tai kodel tenai pragare materialinė ugnis neturėtų įtakos į dvasinę jėgą, į pasmerktojo vėlę? Kuom čia yra materialinis kūno organizmas sielai, tuom pačiu pragaro ugnis — pasmerktojo vėlei. Jokio prieštaravimo šiuo klausimu negali būti.

Be ugnies bausmės pragare yra dar dvi bausmi. Visųpirma baisūs sąžinės rūgojimai, pažymėti Išganytojo žodžiais „jų kirminas nemiršta". Prapuolęs žmogus išmėtinės sau, kad štai Išganytojas mirė už mane ant kryžiaus prikaltas, bet aš esu pasmerktas, ir tai amžinai! Aš galėjau lengvai savo sielą išganyti mažu darbeliu, mažu savęs pergalėjimu. Daugelis kitų, kurie gavo mažiau Dievo malonių, kurie neturėjo tokio tikybinio išauklėjimo ir negirdėjo tiek išganingų pamokinimų ir neturėjo progos taip dažnai priiminėti Šv. Sakramentų kaip aš, bet jie yra išganyti, aš gi amžinai prapuolęs! Vai varge, mano varge! Norėjau pražūti, tai ir pražuvau. Už ką? — Už miežių saujelę, už duonos kąsnelį (Ezech. 13,19); už laišių viralą (Prad. 25,34); už medaus truputį (1 Kor. 14,43); už didelį godumą turtų ir karjeros, už neteisingus užpelnus, už kūno smaguriavimus ir lėbius — štai dabar esu pragaro amžinose kankynėse! Ir čia patekau „prisigaminęs nedorybės ir prapulties kelionėje ir vaikščiodamas sunkiais keliais" (Išm. 5,7). Brangiau man atseina pragaras, negu būtų atsiėjęs dangus. Tiktai dabar mano protas supranta praėjusio gyvenimo niekumą, tuštumą ir apgaulingumą; deja, jau per vėlu! Prieš save teturiu juodą ir tamsią amžinybę, iš kurios nesama jokios išeities! „Mano valia visada trokš tai, ko niekad nebus, ir niekad to nenorės, kas visada bus; niekad neturės tai, ko nori, ir visada turės tai, ko nenori", rašo šv. Bernardas. „Jiems dalis bus tvenkinyje, degančiame ugnimi ir siera" (Apr. 21,8).

Pragare yra dar ir pridedamoji bausmė — draugavimas su pasmerktomis dvasiomis, velniais. Koks tasai velnias biaurus ir neapsakomai baisus!.. Liuosai, maloniai ir greitai bėga valandos parinktame linksmų draugų būrelyj. Koks skirtingas žmogaus jausmas, uždaryto tamsiame, šaltame kelėjime, piktadarių ir išgamų tarpe, arba ligonbutyje, kame ligoniai serga limpamomis ligomis, nukloti dvokiančiomis žaizdomis, kame jie dejavimais ir šauksmu mirties sau šaukiasi ir negali jos prisišaukti! Tokioje draugijoje viena valanda visais metais išrodo. Pasmerktosios gi dvasios tai didžiausi piktadariai; Dievo atmestieji tai didžiausi vargšai! „Interdumque iuvat socios habuisse dolorum“ — kartais gaunama ramumo, kuomet kentėjime turima draugų — dainuoja Romos dainius. Tačiau pragare tokia draugija tiktai padaugina kentėjimus. Visos tos pragaro kančios kartu imamos yra baisios, tuo labiau, kad jos yra be galo ir amžinos. „Eikite šalin į amžinąją ugnį... negęstamą ugnį ...jų kirminas nemiršta, ugnis negęsta... Kas iš jūsų atsilaikys prieš ryjančią ugnį; kas jūsų išturės prieš amžinas liepsnas?“ (Iz. 33,14).

Pragaro kančios yra amžinos. Bet kas yra toji amžinybė? Žmogui tai yra sunku suprasti. Jau šeši tūkstančiai metų kaip žmogus gyvena pasaulyje. Kiek per tą laiką tautų, giminių ir kartų persimainė ant tos žemelės; kiek galingų valstybių kilo, puolė ir ant jų griuvėsių įsikūrė naujos tautos, valstybės, kad savo griūvimu vėl prirengtų kitų kilimą; kiek tai nedorybių padaryta, kiek kraujo pralieta, kiek ašarų išlieta, kiek vargo iškentėta! Kas tai visa apsakys? Storos knygos ir ištisi tomai surašyta, bet tų šešių tūkstančių metų atsitikimų ir tų miliardų žmonių, kurie gyveno, veikė ir kentė nė šimtinės dalies jose nepatalpinta. Šeši tūkstančiai metų! Tai tiktai amžinybės pradžia. Krikščionybė gyvuoja du tūkstančiu metų, bet jau tiek kartų mainėsi visos Europos išvaizda; atrasta naujų pasaulių, išrasta naujų dalykų, iškelta mokslas, menas, pramonė — patobūlinta visa civilizacija. Tiek laiko ir tiek žmonių dirbo, bet visa kartu imant, tai tiktai amžinybės pradžia. Kils dar naujų valstybių ir dar ne kartą mainysis tos pačios Europos

ir viso pasaulio žemėlapis. Bus galima dar naujus šimtus ir tūkstančius metų „nuo pasaulio išganymo" priskaitliuoti — tai vis amžinybės pradžia. Vai amžinybe, amžinybe! Koksai sutvertas protas galėtų tave suprasti ir keno liežuvis galėtų tave išaiškinti!

Kai kurie sako, kad pragaro amžinybė protui priešinasi nes kaip kiekvienas žmogaus veiksmas yra trumpas ir apribotas, taip lygiai ir blogiausis jo darbas negali būti amžinai baudžiamas. Reikia atminti, kad piktadarybė ne fizinė jėga arba materialiniu laiko ilgumu matuojama, bet — skriauda, žala, kokią jinai padaro visuomenei ir Dievui. Už žmogžudystę, vienu peilio dūrimu, vienu lazdos smūgiu, vienu revolverio šūviu, akimirksnyje atliktą, žmonių teisingumas baudžia gyvybės atėmimu, mirtimi. Už vieno žmogaus užmušimą šio pasaulio teismas prasikaltėlį smerkia mirtin, bet už užmušimą šeimynos tėvo, parapijos klebono, valstybės galvos, arba nužudymą ne vieno, bet daugelio žmonių kitokios ir didesnės bausmės už mirtį šis teismas neturi. Todel lieka amžinoji pragaro bausmė, kuri bus atsaikuota kuoteisingiausiai sulig kaltybės sunkumu. Atatinkamo skriaudų atlyginimo dėsnys visiškai nesipriešina žmogaus protui, bet patsai protas tuo dėsniu vaduojasi. Jau senovės klasinės tautos tikėjo, kad gigantai, kurie norėjo dievą iš dangaus išmesti, pragaro pačiame dugne savo kaltę kenčia: „Hic genus antiquum terrae, Titania pubes, fulmine dejecti fundo volvuntur in imo" (Aen. 6). Todel nėra reikalo protas klaidyti, nes jisai į atbulą pusę nesiduoda nukreipti.

Pasmerktiems nieko negelbės šaukimas prie Dievo gailestingumo. Ištiesų Dievo gailestingumas čia ant žemės labai platus: „Išpažinkite Viešpačiui, nes yra geras, nes per amžius Jo mielaširdystė" (Ps. 106,1). Tačiau pragare tebus tiktai šaltas, žiaurus, nepermaldaujamas Dievo teisingumas, kuris reikalauja amžinos bausmės. Kodel? — Visųpirma delto, kad kiekviena nuodėmė yra maištu prieš Visagalį Dievą, yra Jo įžeidimu ir tuo pačiu begaline piktybe. Už begalinę kaltę turi būti ir nepabaigiama bausmė. Todel pragaras yra ir tai amžinas.

Kada žmogus miršta sunkioje nuodėmėje, tai tuo pačiu jisai liuosu noru atmeta nuo savęs Dievą, tartum Jam kalbėdamas: „Šalin nuo manęs; aš nenoriu Tavęs pažinti ir nepaisau nei Tavęs, nei tavo dangaus! „Vienok Viešpats Dievas šaukia čia ant žemės nusidėjėlius: „Grįžkite prie Manęs ir Aš grįšiu pas jus!" Tačiau to balso nusidėjėliai neklauso ir toli laiko nuo Dievo savo užkietėjusias širdis; skęsdami nuodėmėse iki gyvenimo pabaigos. Todel Dievas savo teisingume turi jiems pasakyti: „Manęs nepažinote ir nenorėjote pažinti gyvendami, tai dabar Aš jūs nepažįstu amžinybėje. Šalin nuo Manęs į amžinąją ugnį!" Pranašas Izaijas šaukia į savo žmones: „Jūsų nedorybės padarė perskyrimą jūs ir jūsų Dievo tarpe ir jūsų nuodėmės uždengė Jo veidą nuo jūs!" (Iz. 59,2).

Ištiesų, yra tai baisus atsitikimas būti Dievo atmestu. Šv. Povilas sako: „Baisu yra įpulti į gyvojo Dievo rankas" (Žyd. 10,31). Tat yra ir turi būti amžinas pragaras. To reikalauja mūsų protas ir visų tautų ir genčių moralinis jausmas; tai patvirtina Evangelija ir Bažnyčios mokslas. Dievo įstatai ir visa pasaulio moralinė tvarka neturėtų jokios reikšmės ir vertės, jeigu tų įstatų ir moralinės tvarkos laužytojai nebūtų atatinkamai baudžiami. Tokios atatinkamos lygios kaltei bausmės čia ant žemės nėra ir negali būti. Todel jinai turi būti kitame amžiname gyvenime. Jeigu žmogus miršta atskirime nuo Dievo, jisai turi tokiu ir pasilikti per amžius. Tuo pačiu nuo Dievo atmetimo bausmė (poena damni) ir kartu su ja jausmų bausmė (poena sensus) irgi turi būti amžinos.

Aštuntoji Konferencija.

D a n g u s.

„Tuomet karalius tars tiems, kurie bus jo dešinėje: ateikite, mano Tėvo palaimintieji, paveldėkite jums nuo pasaulio įkūrimo prirengtą karalystę!“ (Mat. 25,34).

Dievo įsakymų sankcija ir Jo teisingumas reikalauja atatinkamo atlyginimo ne vien už blogus, bet ir už gerus darbus. Tuo atlyginimu šiame gyvenime yra žmogaus rami sąžinė, vienintėlis šios žemės tikros laimės spindulys; kartu su juom eina dažnai Dievo palaima laikinuose reikaluose ir geras vardas pas žmones. Tačiau tikras gero žmogaus atlyginimas yra danguje.

Žmonės tą dangų dažnai mini Naujų Metų, Linksmų Švenčių ir Vardinių linkėjimuose. Kunigai sakyklose veik visada pamokslo užbaigoje savo klausytojams geidžia amžinojo dangaus gyvenimo. Tačiau kaip dažnai atsiranda kalbančių apie tą dangų su kokiu tai nepasitikėjimu, tartum jisai ne žmonėms būtų skiriamas arba ne toksai, kokiu tikėjimas jį piešia. Abejojantieji apie pragaro esimą, lygiai abejoja ir apie dangų. Vienok r e i k i a ž i n o t i , k a d d a n g u s y r a.

Tiesmukas žmogaus protas reikalauja, kad mirus doriems žmonėms, būtų jiems teisingai atlyginta. Čia ant žemės yra daugelis dorų, kilnių ir garbingų žmonių, kurių darbai nebuvo tinkamai atlyginti arba visiškai pamiršti: būta atsitikimų, kuriuose geri darbai tapo atmokėti blogu.

Didžiausis žmonių pasiaukojimas yra motinos pasiaukojimas savo kūdikiui. Kiek tai vargo ir kentėjimų jinai pritiria tą kūdikėlį savo įščioje benešiodama, kiek skausmų ir baimės jį begimdydama; kiek naktų be miego jinai praleidžia, kiek širdies skausmų pergyvena pakol jį paaugina ir išauklėja. Dažnai motina kūdikio gyvybę perka sava gyvybe. Atsitinka ir taip, kad jos gražiai paaugusį kūdikį netikėtai mirtis iš jos paveržia, palikdama tuščius namus ir neišgydomą žaizdą josios sieloje. Kartais ir prie stropiausio išauklėjimo kūdikis išauga kitaip, negu motina kad norėjusi; išsigimė, pavirsdamas į tikrąjį niekšą-latrą, kuris teikia visai šeimynai gėdos. Už tokį išgamą motina turi daugiausia nukęsti. Tai koks dažnai būna nedėkingas atsimokėjimas už visus vargus! Tačiau Dievo teisingumas reikalauja pilno atlyginimo. Tokio atlyginimo čia ant žemės nėra. Todel turi būti kitokia vieta, kur krikščioninis motinos pasiaukojimas gaus savo užmokesnį; toji gi vieta vadinasi dangus.

Galima arčiau pažvelgti ir į gailestingąsias seseris, tarnaujančias ligoniams. Koks jų pasiaukojimas! Atneša iš gatvės į ligonbutį vargo užgraužtą, votimis nuklotą ligonį. Sesutė tą vargšą nuprausia, į švarų patalą paguldo ir jam visokiame reikale tarnauja. Kokį gi jinai gauna už tai atlyginimą? — Jokio negauna. Sesuo ligoniams tarnauja dovanai, todel jinai ir vadinasi gailestingoji sesuo. Už tokį gi gailestingumą ji tikisi rasti pas Dievą palaimos. „Palaiminti gailestingieji, nes jie laimės gailestingumo.“ (Mat. 5,7).

Pažvelgus į karo frontą ir ten galima rasti šimtus-tūkstančius nieko nekaltų, ginkluotų jaunikaičių-kareivių, viriausybės siunčiamų, kad šaudytųsi, badytųsi ir žudytųsi. Kas pajėgtų atlyginti sužeistam, be kojų, be rankų, merdėjančiam kareiviui? Kas ir kiek gauna atlyginimo už minias žuvusio jaunimo? Labai retai našlės su našlaičiais gauna pašalpos, nustoję savo maitintojo. Tat ir tiems, už tėvynę žuvusiems didvyriams, ir jų našlaičiams telieka tiktai danguje teisingas atlyginimas.

Kaip dar nesenai Bismarko ir Rusijos caroslavijos laikais [1]) katalikų vyskupai ir kunigai buvo uždaromi kartu su piktadariais kalėjimuose, ištremiami už tai, kad buvo Bažnyčiai ištikimi; kad uniotus aprūpino Šv. Sakramentais, kad atlaiduose sakė pamokslus ir išpažinčių klausė. Tačiau teisingas Dievas kiekvieną dorybę teisingai atlygina. Todel turi būti kitokia vieta, kur tokiai dorybei bus teisingai atsaikuota; ta gi vieta vadinasi dangus. Todel dangus yra.

Proto balsą seka visų genčių ir kartų sąžinė. Žilosios senovės indionai vaizduodavo sau Dievą labai gailestingą ir gausų atlyginimuose po mirties. Kiekviena tauta sulig savo civilizacijos laipsnių įvairiai manydavo apie dangų. Antai senieji germanai tikėjo, kad Valhal'e medžios žvėris ir kad iš belaisvio, kare užmušto, galvos kiaušo gers skanų gėrimą. Magometonai tikisi danguje kūno smagumų ir lėbių. Graikai ir romiečiai manė apie savo „elisium" kaip nesudrumščiamos ramybės ir linksmybės vietą sulig luomu ir amatu, kas kuom gyvas užsiimdavo. Vienu žodžiu, kiekviena tauta turėjo savotišką supratimą, tačiau jos visos tvirtai tikėjo, kad po mirties yra kokia ten vieta — dangus, kur atlyginama už gerus darbus. Šventasis Raštas tą teisybę patvirtina. Būtų galima daugybes Šv. Rašto tekstų surašyti, kuriuose yra kalbama apie dangų ir atlyginimą.[2]) Dangus Šv. Rašte yra užvardintas amžinu gyvenimu, Dievo ir Kristaus karalyste, Tėvo namais, rojumi, šventu miestu, nauja Jeruzale, nes Dievas ypač danguje gyvena, Kristus tenai karaliauja, nes ten neapsakoma linksmybė ir stebūklinga ramybė ir tokia meilė, kokia yra tarp tėvo ir šeimynos. Šv. Povilas sako: „Ko akis neregėjo, nei ausis negirdėjo, nei į žmogaus širdį neįėjo, Dievas prirengė tiems, kurie Jį myli." (1 Kor. 2,9). Todel dangus yra.

---

[1]) Čia nekalbama apie bolševikų barbariškumą, kokis tegalimas tiktai nekultūringose ir tose šalyse, kurių krikščionių kultūra dar nepasiekė.

[2]) Mat. 6,33; 21,43; 22,2; Mork. 1,14; Jon. 18,36; 14,2; Efez. 5,5; Kolos. 1,13.

Kame gi glūdi tasai dangaus atlyginimas? Mūsų protas šio klausimo aiškinti be Dievo apreiškimo pagalbos nepajėgia. Kristus ateina į pagalbą su savo mokslu: „Ateikite, mano Tėvo palaimintieji, paveldėkite jums nuo pasaulio įkūrimo prirengtą karalystę.“ (Mat. 25,34). Taigi visa dangiškojo atlyginimo svarba ir įtalpa yra regėti Dievą ir su Juo per amžius bendrai gyventi. Tačiau vėl reikia prisipažinti, kad žmogus šitame gyvenime to atlyginimo nei lemtai suprasti, nei įkainuoti nesugeba, delto kad Dievo tikrai, kokis Jisai savyje yra, nepažįsta. Vienok apie tą vėlės laimę — Dievą danguje regėti — galima bent palyginimais spėlioti. Yra žinoma, kad vienintėlė tikra čia ant žemės žmogaus laimė yra jo rami sąžinė. Kas gi yra toji rami sąžinė? — Tai yra geras sielos stovis, kuriame jinai žino, kad tarpe jos ir Dievo nėra spragos ir perskyrimo, ir kad tarpe jų viešpatauja vienybė ir santaika. Ir juo ta tyra, nuo nuodėmės liuosa, siela vienijasi su Dievu malda, šventais Sakramentais — tuo labiau toji vidujinė laimė ir užganėdinimas darosi pilnesnis. Tokios dangiškos laimės jautė Viešpaties šventieji, antai Pranciškus Asyžietis, Pranciškus Ksaveras, Katrina Sienietė, Teresė ir kiti. Tai jaučia be amžiaus ir luomo skirtumo dievotos sielos ir net dideli nusidėjėliai pirmose savo atsivertimo dienose, gerai atlikusieji išpažintį ir vertai priėmusieji Šv. Komuniją. Po tokios sielos ramybės ispūdžių visas šios žemės linksmumas mažėja ir nyksta; su karalių garbe nesimainytum, už jokią kainą neparduotum tos gražios, brangios gyvenimo valandėlės. Tačiau tose laimingose valandose žmogus čia ant žemės Dievo nemato, rankomis Jo nepaliečia, vien tiktai tikyba ir moraline savo prigimtimi, tartum instinktu, Jisai Jį atmena ir jaučia. Tai kas bus per džiaugsmas kada aname gyvenime žmogus galės regėti Dievą kokiu Jisai yra savyje! Tuomet žmogus mylės Dievą tobūlai ir trokš vien tiktai su Juomi visumet būti ir niekados nuo Jo neatsiskirti.

Žmonių nuomone viršiausis šio pasaulio laimė yra dviejų širdžių, meilė, kuria remiasi šeimyna. Tosios meilės įtalpa ir sąlyga yra minčių ir jausmų persi-

tikrinimų ir užgaidų, rūpesčių ir džiaugsmo, kuosandariausis artimumas ir bendrumas. Jau senovės išminčiai kalbėjo, kad „idem velle atque idem nolle ea demum vera amicitia est“ — to paties daikto norėti ir jo nenorėti — yra tikras draugiškumas. Tą artimumą ir bendrumą seka tokia gyvenimo vienybė, kad vienas be kito negali apsieiti. Šitas apsireiškimas ir yra priežastimi to nuliūdimo ir nuobodumo, kuris įvyksta atsiskyrime su numylėtu asmenimi. Dievas yra meilė (1 Jon. 4,16). Iš šitos tai meilės turi savo pradžią ir visos kilniosios žmonių meilės. Todel visiškas su Dievu susivienijimas išganytai sielai teikia laimės pilnybę, anot Kristaus žodžių: „Ateikite, mano Tėvo palaimintieji!“ (Mat. 25,34).

Kokiu būdu tas susivienijimas su Dievu ir Jo regėjimas žmogaus sielą daro danguje laiminga galima nors truputį suprasti. Žmogaus protas savo įgimta jėga siekia pažinti tiesą. Tačiau juo jisai labiau siekia, juo labiau tas tiesas pažįsta, ir kartu aiškiau supranta, kad yra dar daug tiesų, kurių nežino ir, deja, jų niekumet nežinos. „Aš esu tiesa“ (Jon. 14,6), sako apie save Kristus. Žmogaus protas, pažinęs Dievą kokis Jisai yra savyje, supras Jame visą tiesą — kas buvo, kas yra ir kas bus; jisai supras visas gamtos paslaptis ir žmonių minties veikimą. „In lumine tuo videbimus lumen“ (Ps. 35,10) — Dievo skaistumo šviesoje regėsime visokios tiesos šviesumą. Todel viršiausioji sielos ypatybė — tiesos pažinimas — tame Dievo regėjime ras visišką užganėdinimą ir laimę.

Žmogaus valia savo prigimtimi geidžia tai, kas gera, gražu ir kilnu. Deja, čia ant žemės visos žmogaus dorybės, visoki jo kilnūs darbai yra netobūli, nes sujungti su žemiškais reikalais. Tačiau žmogaus protas sugeba jausti ir įsivaizduoti dorybių idealus, tokius aukštus ir kilnius, kurių čia ant žemės tikrai niekad nepasieks. Taigi Dievas yra visokios dorybės šaltinis, tobūlybė — „essentia Dei infinite perfecta est“. Žmogaus siela, susivienijus su Dievu, tuojaus pamylės visokią dorybę ir taps panaši Dievui. Tokiu būdu antroji žmogaus sielos ypatybė — geidimas viso

kas gera ir gražu — bus visiškai nuraminta ir pati siela jausis laiminga.

Žmogus turi dar įgimtų jausmų, traukiančių jį prie linksmybės ir gražaus laiko praleidimo. Čia kalbama apie smagumus moraliniai girtinus ir Dievo įsakimais leidžiamus. Taigi, imant dalykus kritiškai, kiekvienas žmogaus dvasios linksmumas — graži daina, maloni muzika, žavinąs reginys — trumpam laikui jį patenkina. Net smagūs įspūdžiai, įgyti iš pasikalbėjimų su mokytais, gerai išauklėtais ir iškalbiais žmonėmis, teikia žmogui malonumo, nes viršutinė žmogaus išvaizda, jo gestai ir balso intonacija užganėdina tą žmogaus sielos linksmybę. Danguje tie visi smagumai bus apvalyti nuo tų žemiškųjų jausmų ir dvasiniai bus giliai patobūlinti. „Nes laimė, anot šv. Augustino, pašalina visokį kentėjimą ir įgyja visa gera". Ir tokia laimė, sulig šv. Tėvų mokslu, yra danguje. „Jie daugiau nebealks ir nebetrokš, jų neištiks saulė, nė joki kaitra" (Apr. 7,16).

„Dabar mes esame Dievo vaikai; bet dar neapsireiškė kas būsime. Mes žinome, jog, kuomet apsireikš, būsime į jį panašūs, nes mes matysime kaip jis yra" (1 Jon. 3,2). Iš šitų šv. Jono žodžių suprantama, kad dangaus laimė susideda iš dviejų dalykų: visųpirma, kad išrinktieji regės Dievą kokiu Jis yra savyje, ir antra, kad jie patys taps panašūs Dievui. Tie, kurie Juo džiaugiasi, nors savo esmės ir nepakeičia, tačiau įgauna tokios stebūklingos ir tobūlos išvaizdos, kad labiau dievais, negu žmonėmis išrodo.

Danguje yra dar garbės ir šlovės laipsniai sulig surinktų čia ant žemės nuopelnų. Kaip pragare yra didesnės kankynės tų, kurie turėjo daugiau Dievo malonių, delto ir daugiau išganymo priemonių, taip lygiai ir danguje tas garbės laipsnis sulig nuopelnais bus labai skirtingas. „Kas šykštai sėja, šykštai ir piaus: ir kas sėja palaiminimuose, palaiminimuose ir piaus" (2 Kor. 9,6). Žemiausis garbės laipsnis išpuola mirusiems tuojaus po krikšto arba dar prieš proto subrendimą vaikams, nes jie savo nuopelnų ten neatsinešė ir tiktai Kristaus nuopelnais tapo išganyti. Aukstesnį garbės laipsnį turės tosios sielos, kurios gyvendamos buvo Dievui ištikimos. Tai tik tiek tegalima apie tai pasakyti, nes

kiti dalykai, kaip antai — kokį šlovės laipsnį Dievo išmintis kam paskirs — yra paslaptis. Tačiau nereikia manyti, kad iš to nelygaus garbės laipsnio Dievo šventųjų tarpe kiltų koksai pavydas. Tenai to nėra. Atžagariai, mažiausis šventasis džiaugiasi didžiausio šventojo garbe tartum savąja. Tenai meilė ir neapsakomas džiaugsmas; tenai kad ir nelygūs garbės laipsniais, tačiau visi tame Dievo regėjime randa visišką ir pilną laimę. „Mano Tėvo namuose yra daug buveinių“ (Jon. 14,2).

Be Dievo regėjimo ir garbės, danguje yra dar atlyginimo priedas, būtent neapsakomai malonus su Jezumi Kristumi, Švenčiausia Panele ir su visais Viešpaties šventaisiais draugavimas. Jeigu karaliaus didenybė ir jo nuo aukso žėrintieji rūmai žavi žmogaus akį ir teikia jam malonaus įspūdžio; jeigu jį džiugina aukso ir deimantų vainiku apvainikuota ir kuopuikiausiais rūbais pasipuošusi karalienė; jeigu jo regėjimą masina tvarkiai maršuojanti kariuomenė — tai kokia bus laimė regėti dangaus Viešpatį Jezų Kristų, prieš Kurį kuotvarkiausia klaupia, maršuoja ir gieda šlovės giesmes dideliausi angelų kariuomenės pulkai; koksai neišpasakytas džiaugsmas pripildys teisingųjų sielą, regint dangaus Karalienę, Dievo Motiną Mariją, „apsiaustą saule, mėnulis po jos kojomis, ir ant jos galvos dvylikos žvaigždžių vainikas!“ (Apr. 12,1). Kokią vėl linksmybę turės tos išrinktos sielos, būdamos nesuskaitomos Šventųjų minios tarpe! Šv. Jonas savo Apreiškime sako: „Aš mačiau didelę minią, kurios niekas negalėjo suskaityti, iš visų tautų, giminių, žmonių kuopų ir kalbų: jie stovėjo ties sostu ir Avinėlio akyvaizdoje, apvilkti baltais rūbais, ir palmos buvo jų rankose. Jie šaukė dideliu balsu, tardami: Išganymas mūsų Dievui, sėdinčiam soste, ir Avinėliui.“ (Apr. 7,9—10).

Pagaliaus, po mirties atlyginimo sąlyga yra dangaus amžinybė. Kitaip ir negali būti. Žmogus savo prigimtimi trokšta laimės; jisai visą savo gyvenimą jos ieško ir niekumet neranda. Tiesa, tos laimės trupinėlis yra rami sąžinė, bet ir tas ne pigiai, tiktai karionėmis ir kentėjimais gaunama. Laimės troškimas turi būti užganėdintas, nes

kitaip Dievas, duodamas kilnaus troškimo ir neteikdamas galimybės jam atsiekti, būtų žiauriu. Tačiau taip piktai apie Dievą manyti būtų nuodėmė. Todel reikia būti kuogeriausios nuomonės ir laikytis tikriausios vilties, kad Dievas turi daug būdų kaip užganėdinti tuos žmogaus troškimus. Jisai pats bus gausia užmokestimi už ištikimą Jam tarnavimą; vieta gi atlyginimo yra amžinasis dangus. Kad neatsirastų kokia nors baimė, jog po tūkstančių metų išganytos sielos netektų dangaus, Kristus vadina dangų „amžinuoju gyvenimu — nuo amžių prirengta karalyste“, Romos gi Katekizmas priduria: „Jeigu tasai dangaus gavimas nebūtų užtikrintas, pastovus ir amžinas, tai toksai dangus, vieton laimės, duotų didžiausias baimės kankynes.

Yra pragaras — amžinoji bausmė ir yra dangus — amžinas atlyginimas. Kas dabar reikia daryti, kad išvengti pragaro ir kad patekti į dangų? Šitas klausimas gali priminti jaunikaitį, kuris užklausė Kristaus: „Geras Mokytojau, ką turiu daryti, kad paveldėčiau amžinąjį gyvenimą? Jezus jam tarė: žinai įsakimus: neužmuši, nesvetimoteriausi, nevogsi, neliudysi neteisingai, gerbk savo tėvą ir motiną. Jis atsakė: Visa tai laikiau nuo pat savo jaunystės“ (Luk. 18,18—21). Panašiai, kas nori išvengti pragaro ir patekti į dangų, tasai turi, tartum anas jaunikaitis, eiti Dievo įsakimų takais, nes kitaip nei nuo pragaro neištruks, nei dangun nepapuls.

Devintoji Konferencija.

Kristaus Sekimas.

„Nes aš daviau jums pavyzdį, kad kaip aš jums dariau, taip ir jūs darytumėte“ (Jon. 13,15).

Žmogaus tikslas ant žemės yra savęs ištobulinimas Dievo panašume — „Būkite tat tobūli, kaip ir jūsų dangiškasis Tėvas tobūlas“ (Mat. 5,48). Arba kitaip sakant, reikia savo darbais būti panašiais Dievui ir Jis sekti — „Būkite Dievo sekiotojai kaip mylimiausieji vaikai“ (Efez. 5,1). Kodel? — Todel, kad žmogaus kilmė to reikalauja, Dievas žmones padarė savo vaikais; vaikai gi savo gyvenimu turi būti savo tėvui panašūs.

Kad Dievą pasekti, visųpirma Jis reikia pažinti. Bet kaip Jis galima pažinti, kadangi Jisai „gyvenąs neprieinamoje šviesoje“ (1 Tim. 6,16), pasak šv. Povilo. Šv. Jonas gi priduria, kad „Dievo niekas niekumet nematė“ (1 Jon. 4,12). Tad, kaipgi žmogus gali sekti tobūlybę tokio asmens, kurio niekumet nematė? Keletas šv. Povilo žodžių prašalina tą neaiškumą — „Dievas, kuris įsakė šviesai prašvisti iš tamsybių, pats apšvietė mūsų širdis, kad mes apšviestumėm pažintį Dievo garbės Kristaus Jezaus veide.“ (2 Kor. 4,6). Kristus yra Dievo garbės atspindys, neregimojo Dievo gyvas paveikslas, visiškai panašus savo Tėvui. Jisai gali žmonėms Jį apreikšti, nes pažįsta Tėvą taip tobūlai, kaip Tėvas Jį kad pažista: „Nė vienas nepažįsta Sūnaus kaip tik Tėvas; taip pat ir Tėvo niekas nepažįsta, kaip tik Sūnus, ir kam Sūnus panorės apreikšti.“ (Mat. 11,27). Jezus Kristus yra Tėvo apreiškimu.

Kokiu būdu Sūnus apreiškė žmonėms Tėvą? — Jisai apreiškė Jį savo Įsikūnijimu. Amžinasis Žodis tapo žmogu-

mi; Jame ir per Jį žmonės pažįsta Dievą. Kristus Žmogus kartu yra ir Dievas; tai yra Dievo tobūlybė, apsireiškusi žmonėms žemiškoje formoje; tai pati šventybė, gyvenanti 33 metus žmonių akyse, kad toji šventybė būtų jaučiama ir prieinama sekti. Kristus tapo Žmogumi ir gyveno žmonių tarpe, kad juos išmokintų žodžiu, bet ypatingai savo gyvenimu, kaip jie turi gyventi, kad pasiektų patį Dievą ir kad Jam patiktų. Kad gyventi Dievo vaikų gyvenimu, reikia tiktai akis atmerkti ir su tikyba bei meile prisižiūrėti Dievui Jezaus asmenyje.

Šv. Evangelija aprašo vieną paprastą, tačiau labai rimtą, atsitikimą. Paskutinėje prieš savo kančią dienoje Jezus kalbėjo apaštalams apie savo Tėvą. Jie užsimanė matyti ir pažinti tąjį Tėvą. Šv. Pilypas šaukia: „Viešpatie, parodyk mums Tėvą, ir bus mums gana! Jezus jam atsakė: tiek daug laiko esu su jumis ir jūs nepažįstate manęs? Pilypai, kas mane mato, mato ir Tėvą“ (Jon. 14,8—9). Todel Kristus yra Dievo, savo Tėvo, apreiškimu ir tas, kuris Jį mato, mato paties Dievo apreiškimą. Taigi, kada žmogus žiūri į Kristų, vargingą Betlejaus kutelėje kūdikėlį, jisai privalo atminti tuos žodžius: „Kas mane mato, mato ir Tėvą“. Kada tasai žmogus prisimena Kristų Nazarete, kaip Jisai klusnus dirbo dailydės darbelį, net iki 30 savo amžiaus metų, teatkartoja sau minėtus žodžius: „Kas mane mato, mato ir Tėvą“, nes kas Jam prisižiūri, pačiam Dievui prisižiūri. Kada žmogus prisimena Kristų, lankantį Galilejos miestelius, visur gerai darantį — gydantį ligonius, apsakinėjantį Evangeliją, kad Jį prisimena kančiose ir paniekinimuose, mirštantį ant kryžiaus iš žmonių meilės — teatsimena tai, ką Kristus pasakė: „Kas mane mato, mato ir Tėvą“, tasai mato patį Dievą. Tai štai Dievo apreiškimas.

Dievo tobūlumai žmogui lygiai nesuprantami kaip ir Jo prigimtis. Kas gali suprasti kas tai yra Dievo meilė? Žmogaus protui tai yra bedugnė. Kada jisai prisimena Kristų, kuris būdamas Dievas yra vienu su savo Tėvu: „Aš ir Tėvas esame vienas“ (Jon. 10,30); ir turi savyje tą patį Dievo gyvenimą. kurį turi ir Tėvas: „Nes kaip Tėvas turi gyvenimą pats savyje, taip Jis davė ir sūnui turėti gyvenimą pačiam

savyje“ (Jon. 5,26); kaip moko žmonės; miršta ant kryžiaus, atiduodamas savo gyvybę iš žmonių meilės; kad Ji prisimena įkūriantį Šv. Sakramentus — tuomet supranta Dievo meilės didybę.

Tą patį galima pasakyti ir apie visas Dievo ypatybes bei tobūlybes: Kristus apreiškia jas žmonėms. Juo žmogus daro didesnės pažangos Dievo meilėje, tuo giliau gali pasiekti Jo tobūlybes: „Kas gi mane myli, bus mano Tėvo mylimas; taippat aš jį mylėsiu ir pats jam apsireikšiu“ (Jon. 14,21). Arba kitaip sakant: „Jeigu kas mane myli ir kas mane priims mano žmogystėje, mano Tėvas jį numylės ir Aš jį taipgi pamylėsiu ir apsireikšiu jam savo dievystėje, atidengdamas visas josios slaptybes.“ Todel, kad pažinti ir sekti Dievą, užtenka pažinti ir sekti Jo Sūnų Jezų Kristų, Kuris yra Tėvo tobūlybės išreiškimu: „Kas mane mato, mato ir Tėvą“ (Mat. 14,9).

Tačiau kokiu būdų ir kame Kristus yra žmogui pavyzdys? — Kristus dvejopu žvilgsniu yra žmogui pavyzdys — savo Asmenimi ir savo darbais — Dievo Sūnaus uždu otimi ir savo žmogišku veikimu, nes kartu yra Dievo Sūnus ir žmogaus Sūnus, tobūlas Dievas ir tobūlas Žmogus. Kristus yra tikras Dievas — „perfectus Deus“. Užtenka persikelti mintimi Kristaus laikais į Judeją. Jisai jau dalinai pasiekė savo pasiuntinybės tikslo mokindamas žmones ir atlikinėdamas „Dievo darbus“ šv. Žemėje. Vieną kartą liuosoje nuo minių grūdimosi dienoje, pasilikęs Jezus su savo mokiniais, užklausė jų: „Ką žmonės sako esant žmogaus Sūnų? Jie gi atsakė: vieni sako, kad jis Jonas Krikštytojas, kiti kad Elijas, o kiti, kad Jeremijas, ar vienas iš pranašų. Jezus jiems tarė: jūs gi ką sakote mane esant? Atsakydamas Simonas Petras tarė: Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus. Atsakydamas gi Jezus jam tarė: palaimintas esi, Jonos sūnau Simonai, nes ne kūnas ir kraujas tai tau apreiškė, bet mano Tėvas, kurs yra danguje“ (Mat. 16,13—17). Todel Kristus yra Dievo Sūnus, gimęs Dievas iš Dievo, kilusi šviesybė iš šviesybės, tikrasis Dievas iš tikrojo Dievo. Kristus, lygindamasis Dievui, tai neprasimanė, nes kaip šv Povilas sako: „Jis, esme būdamas Dievas, nelaikė išplėšimu

būti lygus Dievui“ (Pilyp. 2,6). Pagaliaus tris kartus buvo girdėtas dangiškojo Tėvo balsas, Kuris Jį savo mylimiausiu Sūnumi pagarsino: „Šitas mano mylimasai Sūnus, kuriame aš turiu sau daug pamėgimo; jo klausykite“ (Mat. 17,5). Todel kiekvienas žmogus, panašiai Kristaus mokiniams, privalo pulti prieš Jį ant kelių ir su Petru kartu išpažinti: „Tu Kristus, gyvojo Dievo Sūnus!“ (Mat. 16,16).

Kristus, Dievo Sūnus, yra taipgi žmogaus Sūnus arba tikras žmogus — „perfectus Homo“. Dievo Sūnus, tapęs Žmogum, kad ir pasiliko kuomi buvęs, tačiau susivienijo su žmogaus prigimtimi ir su visomis josios ypatybėmis. Kristus, kaip ir visi kiti žmonės, „yra gimęs iš moteries.“ (Gal. 4,4). Evangelijoj Jisai pats save dažnai vadina „Žmogaus Sūnumi“; žmonių akys Jį regėjo ir jų rankos Jo dasilytėjo (1 Jon. 1,1). Net po prisikėlimo iš numirėlių Jisai liepia netikėliui Tamui ir kitiems Apaštalams persitikrinti Jo gyvybe: „Matykite mano rankas ir mano kojas, jog tai aš pats; čiupinėkite ir žiūrėkite; juk dvasia neturi kūno ir kaulų, kaip kad matote mane turint.“ (Luk. 24,39). Kristus, kaip kiekvienas žmogus, turi Dievo sutvertą sielą ir kūną iš Šv. Dvasios pradėtą Švenč. Panelės įščioje; Jisai turi ir vaidentuvę; žodžiu, turi visas ypatybes, kurias turi kiekvienas žmogus. Kilnioje prasmėje, kuri prašalina visokią betvarkę ir silpnybę, Kristus taipgi turi ir geidulių, tačiau jie visiškai pasiduoda protui ir neprieštarauja Jo valiai. Ta Kristaus prigimtis visame yra panaši žmogaus prigimčiai; jinai turi būti panaši Jo brolių prigimčiai: „Jis turėjo pasidaryti visakuo panašus į brolius“ (Žyd. 2,17), „tačiau be nuodėmės.“ (Žyd. 4,15). Jezus nepažino nuodėmės, nė tai, kas yra nuodėmes šaltinis bei priežastis. Todel Jisai neturėjo abejojimų, klaidų ir ligų, nes šitie visi dalykai priešinasi Jo tobulybei, išminčiai, autoritetui ir dievybei.

Tačiau Viešpats Jezus turėjo visas fizines silpnybes, kurios pritiko Jo šventybei. Tai liudija Evangelija; nieko negalima rasti žmogaus prigimtyje, ko Jezus nebūtų pašventęs, antai — žmonių darbus ir vargus, jų ašaras; Jisai tai visa savais padarė. Galima Jam prisižiūrėti Nazarete:

per 30 metų skurdo, paprastą dailydės darbą bedirbdamas, taip, jog kada pradėjo žmones mokyti, nustebo Jo viengenčiai, nes Jį iki šiol tepažinoję kaip dailydę, ir pradėjo klausinėti: „Iš kur šitam tokia išmintis ir stebūklai? Argi šitas ne dailydės sūnūs?“ (Mat. 13,54—55). Viešpats Jezus jautė alkį, kaip kiti žmonės, nes po 40 dienų pasninko tyruose išalko. Lygiai kentėjo troškimą. Argi Jisai neprašė Samarietės: „Duok man gerti.“ (Jon. 4,7). Argi Jisai nešaukė ant kryžiaus: „Trokštu!“ (Jon. 19,28). Šv. Žemės ilgos kelionės Jį alsino: „Nuvargęs iš kelionės.“ (Jon. 4,6). Gražiai apie tai kalba šv. Augustinas: „Tas, kuris yra pačiu tvirtumu, jaučiasi nuilsusiu.“ Jezus reikalavo miego kaip ir visi žmonės; Jisai tikrai miegojo luote, kuomet vėtra buvo pakilusi ir Apaštalai, išsigandę, kad įsiutęs ežeras jų neprarytų, turėjo Jį žadinti iš miego. Jisai verkė savo tėvynės, nors ir nedėkingos, nes ją mylėjo. Mintis baisių nelaimių, kurios turėjo ištikti šventąjį miestą, suvilgė Jo akis ašaromis ir širdį skausmas suspaudė: „Kad gi ir tu ir tai šitoje savo dienoje pažintumei, kas tau neša ramybės, dabar gi tavo akims paslėpta“ (Luk. 19,42). Jezus verkė mirusio Lozoriaus, panašiai kad žmonės verkia savųjų. Žydai, tai regėdami, kalbėjo: „Štai, kaip jis jį mylėjo“ (Jon. 11,36). Ir daugelyje vietų šv. Evangelija mini nuoširdų Jezaus susigraudinimą. Jisai liūdėjo, alpo, bijojosi. Per kruviną prakaitavimą Alyvų darže nuliūdimas slėgė Jo sielą: „Mano siela nuliūdus iki mirties“ (Mat. 26,38). Visos skriaudos, išniekinimai, pažeminimai, kumštys, spiaudymai, kokius Jis patyrė kančios metu, teikė Jam didžiausių skausmų. Turėdamas tobūlą prigimtį, Jisai jautė didesnio įspūdžio, negu kiti žmonės kad jaustų panašiose aplinkybėse. Pasiemęs visas žmogaus silpnybes ir pasirodydamas tikru žmogumi, Jisai norėjo, panašiai visiems Adomo vaikams, pasiduoti mirčiai: *„Ir nulenkęs galvą, atidavė dvasią“* (Jon. 19.30).

Viešpats Jezus yra kiekvienam žmogui pavyzdis ir idealas. Visųpirma Jisai tokiu yra kaip Dievo Sūnus, nes toji Dievo Sūnaus užduotis Kristuje yra pagrindinė. Žmogus šitą Dievo sūnybę privalo sekti. Bet kokiu būdu jinai reikia

sekti? Kristaus Dievo sūnybė yra žmogaus antprigimtinės sūnybės paveikslas. Dievo Sūnaus esybė yra pavyzdis to stovio, į kurį žmogų įveda pašvenčiamoji malonė. Kristus savo prigimtimi ir teisėmis yra Dievo Sūnumi, nes Jame Amžinasis Žodis yra susivienijęs su žmogaus prigimtimi. Žmonės iš Dievo malonės irgi tapo Jo sūnumis. Kristus turi taipgi ir pašvenčiamąją malonę, ir tai turi ją visoje pilnybėje; iš tos pilnybės mažiau ar daugiau malonių gausiai tenka ir žmonėms. Toji malonė savo verte yra ta pati, kuri pripildo Jezaus sielą ir kuri žmones dievais padaro. Šv. Tamas sako, kad žmonių dieviškoji sūnybė yra savo rūšyje Amžinosios Sūnybės atspindys — „quaedam similitudo filiationis aeternae“ (1 q., 22, a. 3).

Kristus teisėtai yra Dievo Sūnus. Žmonės gi turi tapti Dievo sūnumis, gaunant malonės dalį, kuri iš Jo eina; toji gi malonė perneša žmogų į Dievo sūnų stovį. Tai yra pirmutinis panašumo būdas, kokį žmogus privalo turėti su Kristumi. Nuo to panašumo priklauso visas žmogaus antprigimtinis veikimas. Todel jeigu žmogus neturėtų tos pašvenčiamos malonės, kuri yra į Jezų panašumo pagrindas, dangaus Tėvas tokio žmogaus nepripažins savo sūnumi. Todel visa, ką tiktai žmogus savo gyvenime gero be tos malonės padarytų, neturėtų jokios vertės ir neduotų jam jokios galimybės įgyti amžinąjį gyvenimą. Niekas nesidalins su Kristumi dangaus garbe, jeigu pirmiau netaps per malonę Jo broliu.

Kristus yra žmogui pavyzdys lygiai ir savo darbais. Ir šitą pavyzdį kiekvienas žmogus privalo sekti. Kristus turėjo aukščiausiame laipsnyje visas dorybes, kurios gali dabinti žmogaus prigimtį ir kurias buvo galima sutaikinti su Jo dieviška prigimtimi. Kartu su pašvenčiamąja malone Kristus turėjo dar ir Šv. Dvasios dovanų. Tos dorybės tekėjo iš pašvenčiamosios malonės, tartum iš kokio šaltinio ir visą Jezaus gyvenimą josios spindėjo pilnoje tobulybėje.

Tiesa, Kristus neturėjo tikėjimo, nes toji teologinė dorybė galima tiktai tokiose sielose, kurios dar neturi laimės Dievą regėti. Kristaus gi siela regėjo Dievą veidas į veidą. Todel tikėjimas tokioje sieloje neturėjo prasmės. Kristus

lygiai neturėjo tikrosios vilties, nes viltis žadina žmogaus troškimą Dievą regėti ir teikia pasitikėjimo įgyti tam tikslui reikiamųjų malonių. Kadangi Kristaus siela buvo susivienijusi su Amžinuoju Žodžiu, jinai turėjo Dievą visoje pilnybėje ir todel negalėjo viltis tokio daikto, kokį jau turėjo. Tačiau Kristuje buvo tiek vilties, kad Jisai galėjo trokšti ir tikrai troško savo žmogystės pašlovinimo; lygiai Jisai troško ir pridedamosios garbės, kuria turėjo būti apsiaustas po savo iš numirėlių atsikėlimo: „Tėve, pagarbink mane!“ (Jon. 17,5). Tosios garbės šaltinis buvo Kristuje iš pat Jo Įsikūnijimo pradžios; Jisai leido tai garbei apsireikšti trumpam laikui Atsimainymo paslaptyje ant kalno Tabor. Tačiau Kristaus pasiuntinybė ant žemės reikalavo nuolatinio aptemdymo tosios garbės iki mirties. Taipgi Kristus prašė Tėvo kai kurių malonių, antai — prikeldamas iš numirėlių Lozorių, Jisai kreipėsi į savo Tėvą su tvirtu pasitikėjimu ir viltimi: „Aš žinojau, kad tu visumet mane išklausai“ (Jon. 11,43).

Kalbant apie Dievo meilę, reikia pažymėti, kad Jezaus Širdis, tasai neišmatuojamas meilės ugnynas, tąja meile liepsnote liepsnojo. Didelė Kristaus meilė nuolat Jį traukte traukė prie Tėvo. Jo visą gyvenimą galima sutalpinti šiuose žodžiuose: „Nieko daugiau neieškau kaip tik to, kas Tėvui patinka.“ Pagaliaus iš Tėvo meilės tapo Jam paklusnus net iki mirties ant kryžiaus: „Kad pasaulis pažintų, kad aš myliu Tėvą, ir taip darau, kaip Tėvas man įsakė“ (Jon. 14,31). Jeigu Kristus galėjo pasakyti, kad „niekas neturi didesnės meilės, kaip tą, kad kas guldo savo gyvybę už savo prietelius“ (Jon. 15,13); ir jeigu Jisai galėjo mirti ant kryžiaus del žmonių išganymo — tai reikia atminti, kad Jezus savo gyvybę atidavė labiausia iš Tėvo meilės. Kristus, mylėdamas žmones, myli ir savo Tėvą, nes Jisai regi juos ir randa Tėvuje: „Aš už juos meldžiu: ne už pasaulį meldžiu, bet už tuos, kuriuos man davei, nes jie tavo“ (Jon. 17,9). Ištiesų, Kristus žmones myli, nes jie yra Jo Tėvo vaikai; Jis myli kaikvieną neapsakoma meile; myli taip labai, kad kiekvienas žmogus gali tarti su šv. Povilu: „Kurs mane mylėjo ir pats save išdavė už mane“ (Gal. 2,20).

Kristus turėjo visas dorybes. Jisai turėjo romumą ir nusižeminimą: „Mokinkitės iš manęs, nes aš romus ir nuolankios širdies“ (Mat. 11,29). Jisai Viešpačių Viešpatis, prieš Kurį linksta danguje ir ant žemės kiekvienas kelys, klaupia prieš savo mokinius, kad nuplautų jiems kojas. Jisai buvo didžiai klusnus: visumet klausė savo Motinos ir savo globėjo šv. Juozupo; Jo visas gyvenimas Nazarete galima išreikšti trimis žodžiais: „Buvo jiems paklusnus“ (Luk. 2,51). Jisai klausė Mozės įsakymų; lankė bažnyčią ir dalyvavo su visais pamaldosė; klausė pasaulinės valdžios ir patsai pareiškė, kad kas yra ciesoriaus, reikia atiduoti ciesoriui (Mat. 22,21), ir šitą pareiškimą savo pasielgimu patvirtino (Mat. 17,26). Išganytojas turėjo daug kantrybės: kiek tai kartų Jisai buvo giliai ją pareiškęs, ypatingai karčiosios kančios metu! Jo neišsemiamas gailestingumas nusidėjėliams irgi buvo begalinis: su kokiu malonumu Jisai priima Samarietę, Mariją Magdaleną; kaip geras piemuo Jisai ieško paklydusios avelės, kad ją grąžintų į savo avidę. Jo Širdis dega stropumu Tėvo garbei ir Jo reikalams. Degdamas tuomi stropumu, Jisai veja lauk iš bažnyčios pirklius, bara farizejus už jų veidmainystę. Jezus be pertraukos melsdavosi: „Jis išėjo į kalną melstis ir praleido naktį maldoje Dievui“ (Luk. 6,12). Kas gali išmanyti tas kalbas, kurias turėjo Įsikūnijęs Žodis su dangaus Tėvu; kokios jos turėjo būti pilnos garbės ir kokios kilnios! Savu laiku Kristuje žydėjo visos dorybės Jojo Tėvo garbei ir žmonių išganymo naudai.

Senovėje patriarkai, prieš savo mirtį, suteikdavo savo vyriausiam sūnui iškilmingą palaiminimą, kuris buvo dangaus palankumo ženklu jų ainiams. Ir taip patriarkas Izaokas, prieš iškilmingą savo sūnaus Jokūbo palaiminimą, jį apkabino ir, užuodęs jo rūbų kvepėjimą, nudžiugęs, sušuko: „Štai mano sūnaus kvapas kaip pilno lauko, kurį Viešpats palaimino“, ir tuojaus jam suteikė gausų palaiminimą: „Dievas tau teduoda iš dangaus rasos ir iš žemės riebumo javų ir vyno gausumą. Ir tau tetarnauja tautos ir tenusilenkia prieš tave giminės: būk savo brolių ponas, ir tavo motinos sūnūs tepasilenkia prieš tave; kas tave keiktų, pats teesie prakeiktas; ir kas tave laimintų, teprisipildo palaiminimais“

(Prad. 27,27—29). Tasai Šventojo Rašto vaizdas yra didžiausio džiaugsmo pavyzdys, kokį dangaus Tėvas jaučia, regėdamas Kristų, savo Sūnų; jisai lygiai yra pavyzdis tų palaiminimų, kokiais dievas apipils visus, kurie su Jo Sūnumi susivienys.

Kaip daržas išdabintas žolynais, taip Kristaus siela yra išpuošta visokiomis dorybėmis, kokios tiktai galėtų žydėti žmogaus prigimties darže. Nors Dievas yra amžinas ir kaip tokis turi begalinių reikalavimų, tačiau kiekvienas Jezaus veiksmas, kad ir mažiausis, buvo Dievo mylimas. Kada Kristus dirbo vargingoje Nazareto dirbtuvėje, kada Jisai susieidavo su žmonėmis, kada valgė su mokiniais — šitie visi apsireiškimai išrodė paprasčiausiais nuotikiais, tačiau dangaus Tėvas, į Jį žiūrėdamas, kalbėjo: „Šitas mano mylimasai Sūnus, kuriame aš turiu sau daug pamėgimo", žmonėms gi pridėjo: „Jo klausykite!" (Mat. 17,5); Jam prisižiūrėkite ir Jį sekite! Jisai yra kiekvieno **žmogaus pavyzdys, idealas ir jo vienintėlis tikslas. Todel kiekvienas žmogus privalo Jį sekti**, nes Kristus yra „kelias, tiesa ir gyvenimas" (Jon. 14,6).

Norėdami sekti Jezų Kristų, mes turime nuolat Jam prisižiūrėti, palyginti mūsų pasielgimus su Jo elgimusi, sutaikinti savo mintis, kalbas, darbus ir kentėjimus su Jo mintimis, kalbomis, darbais ir kentėjimais. Visumet klauskime savęs — ar Jisai taip elgtųsi mūsų vietoje? Tiktai tokiu būdu galime pažinti kas mumyse yra blogo ir tą blogą pataisyti, sekdami švenčiausį pavyzdį, kurį mums paliko mūsų Išganytojas. Taigi pabandykime, Brangūs Skaitytojai, palyginti save su Jezumi Kristumi, Kurį mes turime sekti, kad mes galėtume tarti kartu su šv. Povilu: „Esu gyvas, tačiau jau nebe aš, bet yra gyvas manyje Kristus" (Gal. 2,20).

Turinys.

40,-